

בית באר ברח' לבנדה 24/26

תיק תיעוד היסטורי

מגישים: ליאור ישראל ויעל פיאסצקי

סטודיו שימור, שנה ג', סמסטר ב', תשס"ז

מנחים: אדר' אמנון בר-אור

אדר' סרג'יו לרמן

"הגינות של יפו, הנקראים בלשון ערבי
'ביאראת', על שם הבאירת שמה להשקות
את הגנים. הבורות האלה מימיהם עמוקים,
וסוסים ופרדים יסבבו האופן המעלה המים
וישפכם אל הבריכה העומדת בגובה הגן,
וממנה נמשכים חפירות להשקות את כל
אילני הגן" (סלומון).

• מיקום עירוני

4

• תיעוד היסטורי:

- 7 - יפו, סאכנות וביארות
- 8 - מסילת הרכבת יפו-ירושלים
- 10 - נוה שאנן
- 12 - מפות היסטוריות
- 19 - תצלומי אוויר היסטוריים
- 38 - תיעוד היסטורי-צילומי
- 41 - מסמכים היסטוריים

• תיעוד אדריכלי:

- 46 - תיעוד צילומי
- 60 - תוכניות מצב קיים
- 63 - חתכים מצב קיים
- 64 - חזיתות מצב קיים
- 69 - פרטים

• מפגעים

• שלביות הבניה

76

- 78 תוכניות מצב מקורי משוחזר
- 80 חתכים מצב מקורי משוחזר
- 84 חזיתות מקוריות משוחזרות

• רשימת תמונות

89

• ביבליוגרפיה

90

להלן יוצגו ממצאי התיעוד ההיסטורי שערכנו על בית באר מן התקופה העות'מאנית הממוקם כיום בדרום תל אביב, ברחוב לבנדה.

בית הבאר מהווה חלק ממתחם שכלל מספר מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה. התיעוד עוסק בכלל המידע שמצאנו עד כה אודות המתחם כולו.

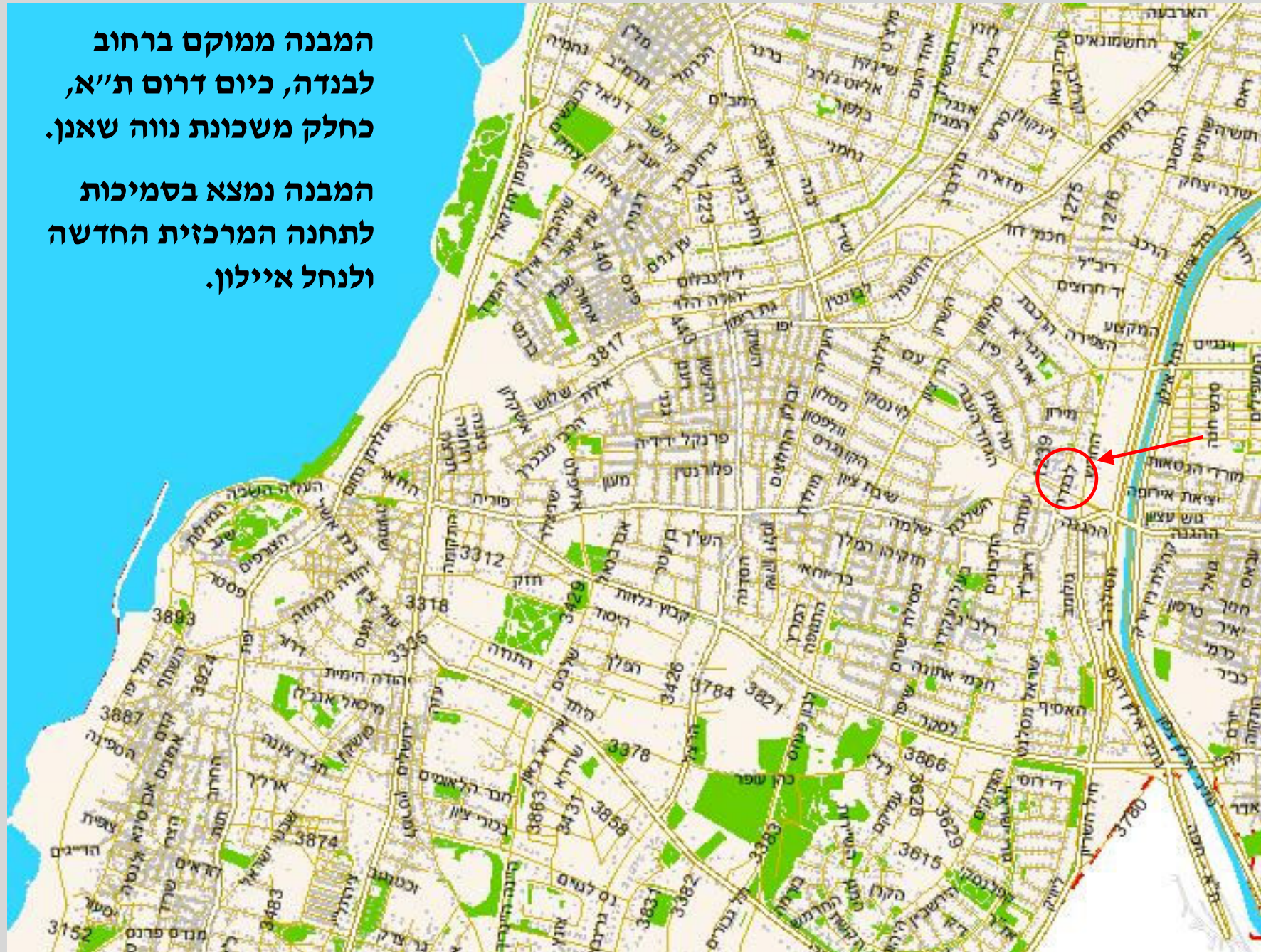
התחומים בהם נדון:

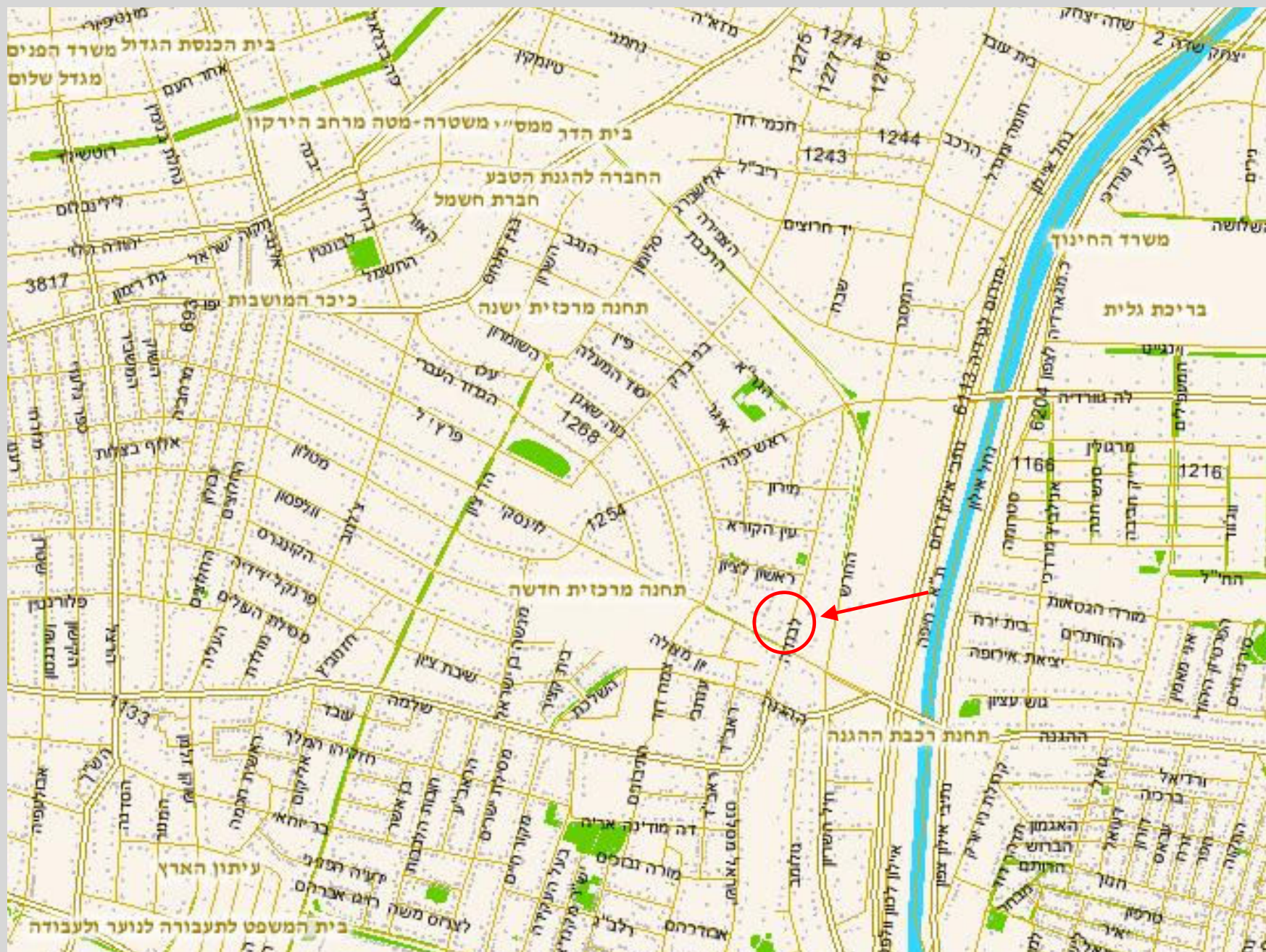
- סביבת המבנה והמתחם בו הוא ממוקם
- המבנה עצמו על חלקיו ועל שלבי בנייתו
- בעלים היסטוריים של המבנה
- תוכניות בניין עיר רלוונטיות למתחם
- תיעוד אדריכלי וצילומי של המבנה – מן הכלל אל הפרט
- אינדיקציות היסטוריות במפות ובתצלומי אוויר לשינויים והתפתחויות במתחם

אנו מקווים שנצליח לסחוף אתכם הקוראים למסע אל העבר, לסביבה שכולה פרדסים ומים, בניה ערבית כפרית והרבה קסם שרק ההיסטוריה יכולה להציע...

המבנה ממוקם ברחוב
לבנדה, כיום דרום ת"א,
כחלק משכונת נווה שאנן.

המבנה נמצא בסמיכות
לתחנה המרכזית החדשה
ולנחל איילון.

יפו, סאכנות וביארות

החל משנות ה-40 של המאה ה-19, ניכרים ניצני שינוי ביפו. בהמשך עם תהליך היציאה מן החומות של יפו, החלו להתפתח גם גינותיה ופרדסיה של יפו ומתוך כך גם בתי הבאר (ביארות). הגינות היוו בסיס להתיישבות קבע או להשכרה למהגרים, כיוון שהוילות בתוכן שימשו כמעונות קיץ.

ענף גידול ההדרים שהיה ענף החקלאות העיקרי בביארות בפרט וביפו בכלל תרם רבות לפיתוחה וגידולה של העיר. לפי גאלדמאן: "הביארות מביאות ברכה לבעליהן. ואין לך שנה שלא יתווספו בה איזה עשירות ביארות בסביבי העיר. ובעסק הזה כרוך גם המסחר החיצון, כי כל עיקרן של הביארות הללו אינו אלא לשם מסחר, לשלח פירותיהן על פני תבל".

באותן השנים נוסדו גם הסאכנות – אלה החלו בסביבות יפו, עוד טרם כיבושיו של איברהים פחה, אך גם בתקופתו ולאחריה. חלק מתושבי שכונות אלו היו ממוצא מצרי.

לפי מפת סנדל (ראו בהמשך), הוקמו הסאכנות ברובן בגינות יפו, במרחק של עד כשני קילומטרים מן העיר העתיקה, ובסמיכות לדרכים המרכזיות לעזה, ירושלים, שכם וסלמה. מערך הבניה בשכונות אלו דמה לזה שבעיר העתיקה.

בית הבאר שיוצג בתיק תיעוד זה מסמל בסיפורו את סיפורה זה של יפו המתחיל בסוף המאה ה-19 וניצניו נותרו עדות היסטורית עד ימינו.

מסילת הרכבת: קו יפו-ירושלים

מסילת הברזל יפו-ירושלים הייתה הראשונה בארץ. היא הונחה בידי חברה צרפתית ונחנכה ב- 1892. היא קיצרה את משך הנסיעה מיפו לירושלים ל- 4-5 שעות בהשוואה ל- 18 שעות בעגלה. עם זאת, עדיין רבים העדיפו את הנסיעה הזולה יותר בעגלה. המסילה הרחיבה את אפשרויות הביקור, הצליינות והתיור ותחנת הרכבת משכה אליה בנייה נוספת.

כאשר נכבשה ארץ-ישראל על-ידי הצבא הבריטי, תוקנה מסילת ירושלים-יפו ושופצה (היא גם הורחבה) ועם מסירת המנדט על ארץ-ישראל לבריטניה, קיבלה עליה ממשלת המנדט את הפעלתה והחזקתה התקינה. בימי מלחמת העולם הראשונה הניחו האנגלים מסילת ברזל מהתעלה צפונה וזו הגיעה לחיפה ומשם צפונה עד ביירות.

בתקופה הבריטית פעלו בארץ שלושה קווים מרכזיים –

מיפו לירושלים, ממצרים עד חיפה ומחיפה דרך העמק, עד צמח (משם הובילו סירות מיוחדות את הנוסעים לטבריה).

2

תחנת הרכבת ביפו (1929)

מסילת הרכבת: קו יפו-ירושלים

בית הבאר ברחוב לבנדה
נמצא בסמיכות לקו
מסילת הברזל שחיבר
בין יפו לירושלים.

— מסילת הרכבת

נווה שאנן

עם התגברות הפרעות ביפו, החליטה קבוצת יהודים לעזוב את יפו ולהקים את שכונת נווה שאנן בשטח פרדסים הנמצא ממזרח לתל-אביב של אז.

השכונה תוכננה לפי תוכנית המנורה של האדריכל היהודי דוד טישלר, כך שרחוב לוינסקי מהווה "השמש" וממנו יוצאים "קנים" – רחובות צרים המתעגלים בהגיעם לשדרות הר-ציון של היום. התוכנית לא הגיעה לכדי מימוש בגלל הקושי ברכישת כל השטחים הדרושים לכך.

"מייסדי נווה-שאנן דרשו וגם קיימו נאה, כאשר הכריזו על בנין בתי השכונה למגורים, ובצדם משקים חקלאיים זעירים..."

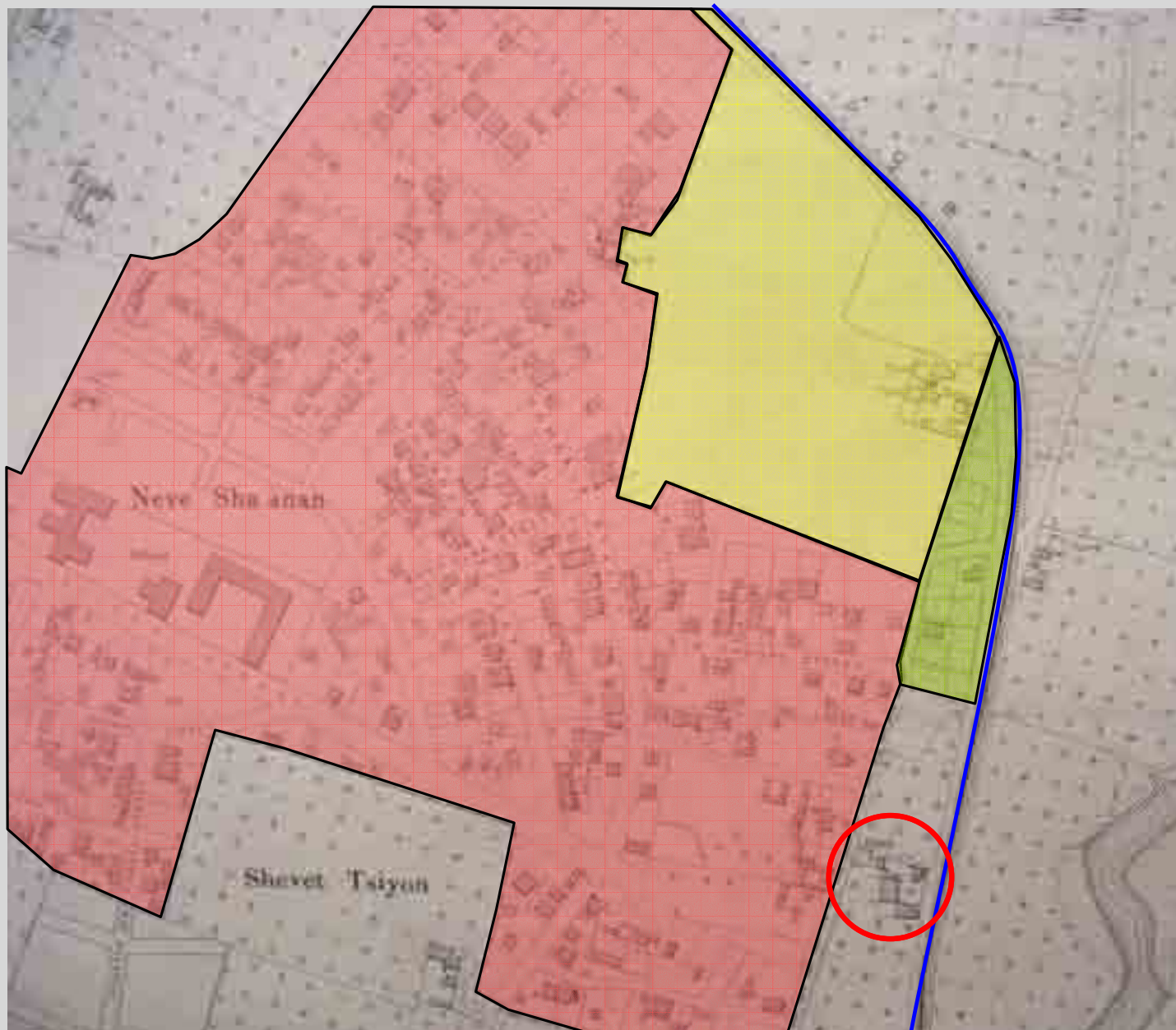
את השטח בין רחוב לבנדה ומסילת הברזל,

שנמצא במסגרת אדמות השכונה, חלקו עגלונים ורפתנים, ביניהם, היה ידוע משק הפרות הגדול ביותר של ת"א – של חולדנקו" (סמסונוב).

נווה שאנן, מייד אחרי הקמתה.

נווה שאנן

בית הבאר הנידון נמצא
בסמיכות לשכונת נווה שאנן
בגבולותיה ההיסטוריים. כיום
נמצא בשטח של השכונה.
שטחי המשקים החקלאיים
שתוארו לעיל נמצאים מצפון
למתחם בית הבאר.
איזור פרדס אבו ג'יבן לא היה
חלק מהשכונה במקור אלא
סופח אליה רק מאוחר יותר.

- מסילת הרכבת
- נווה שאנן
- משקים חקלאיים
- פרדס אבו ג'יבן

מפות היסטוריות – מפת סנדל - 1880

מפת סנדל (Sandel), 1880 (קטע)

3

מפות היסטוריות - 1925

3

מפות היסטוריות - 1925

Survey of Palestine,
Jaffa, June 1925
(תקריב)

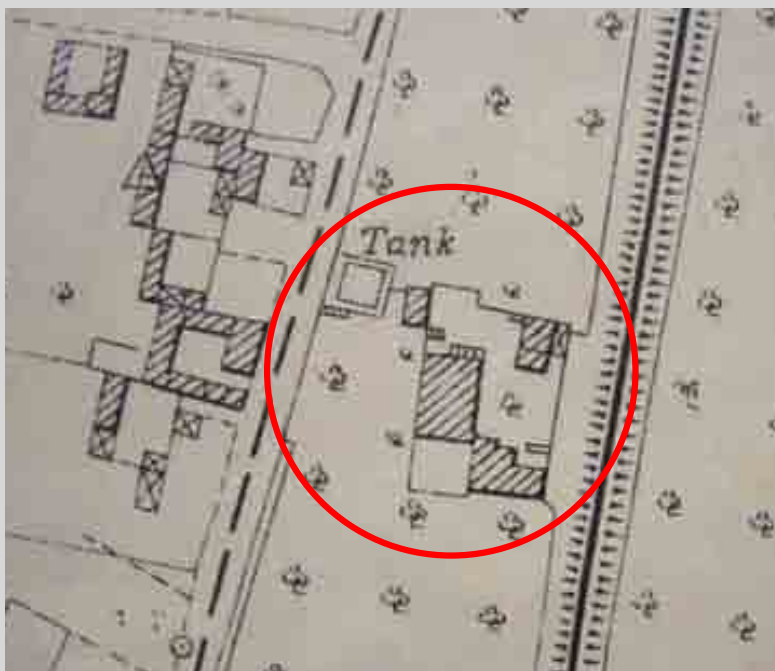

מפות היסטוריות - 1926

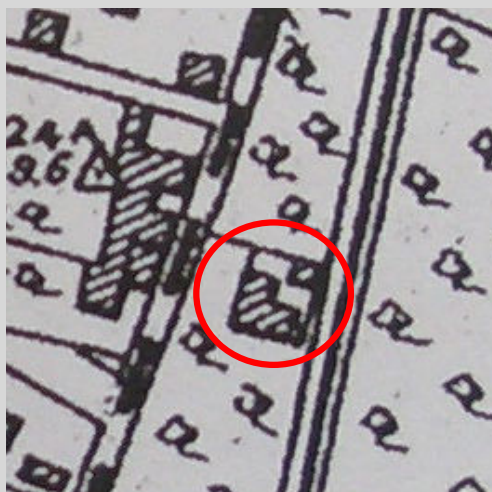
מפה בריטית מ-1926

3

מפה בריטית מ-1926 (תקריב)

מפות היסטוריות - 1930

Survey Office, Jaffa, December 1930
(תקריב)

3

Survey Office, Jaffa, December 1930

מפות היסטוריות - 1935

3

Survey of Palestine, October 1935

Survey of Palestine, October 1935
(תקריב)

מפות היסטוריות - 1946

3

Survey of Palestine, 1946

(תקריב) Survey of Palestine, 1946

תצ"א - 1918

5

תצ"א - 1918

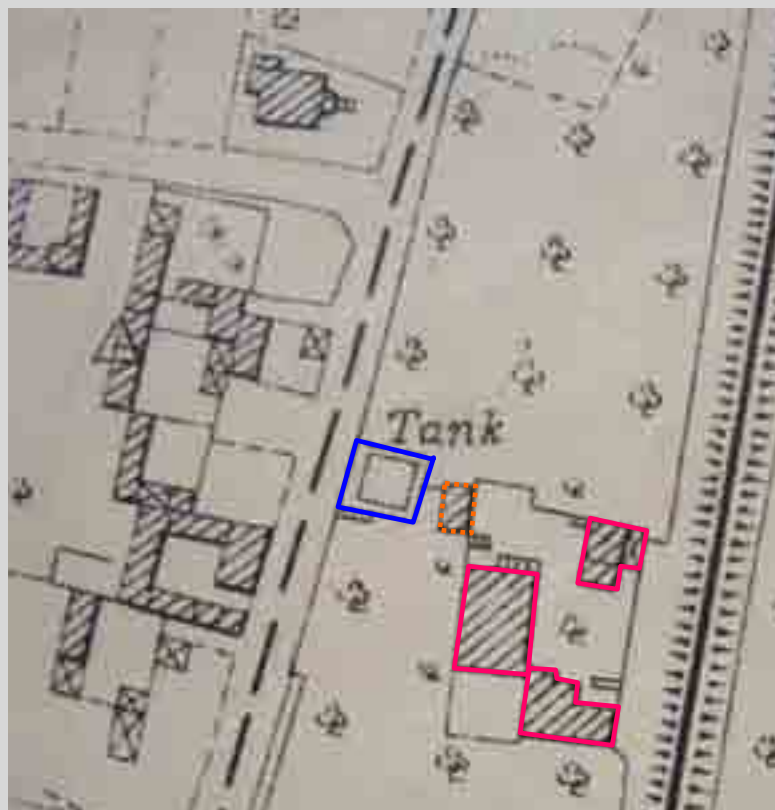
5

תצ"א - 1921

תצ"א - 1921

- בריכה
- ... באר ?
- מבנה
- ... מבנה ?

מפה בריטית מ-1926

3

בהשוואה בין תצ"א מ-1921 למפה מ-1926, ניכר כי המתחם כולל:
בריכה אחת בחלקו הצפוני ולצידה ככה"נ הבאר;

מבנה מרכזי מחופה גג רעפים בעל ארבעה שיפועים ושני מבנים נוספים ממזרח לו.

מתאר זה של המתחם הופיע כבר בתצ"א הראשונה ביותר שבידינו מ-1918.

תצ"א - 1944

תצ"א - 1946

תצ"א – 1946/1944

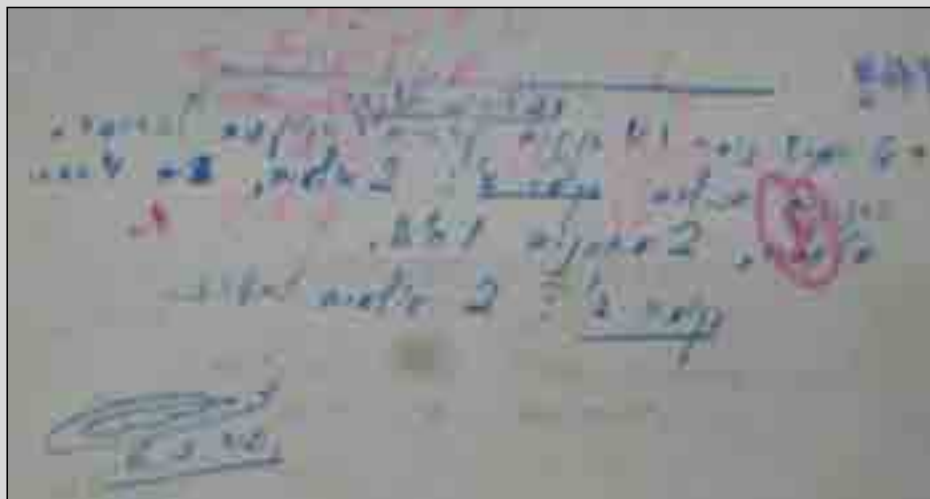
3

בתצלומי האוויר שהוצגו עד כה נראית בריכת השקיה אחת בחלקו הצפון-מערבי של המתחם.

ואילו כאן, בתצלומי אוויר מהשנים 1944 ו-1946 מופיעות במתחם שתי בריכות –
הבריכה הצפונית המוקדמת יותר, ובריכה בחלקו הדרומי, מאוחרת יותר.

תצ"א – 1946/1944

במסמך היסטורי זה משנת 1946 מופיע מידע אודות קיומם של ארבעה מבנים ושתי בריכות השקיה במתחם. כמו כן, מופיע מידע אודות חלוקת חללי הפנים של המבנה המרכזי.

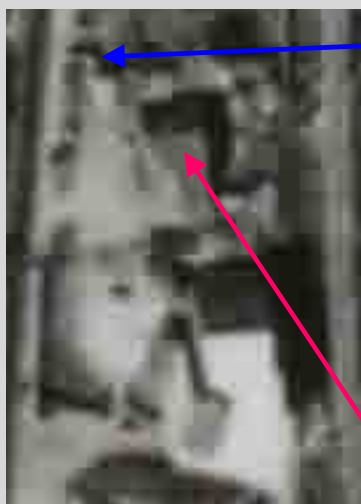
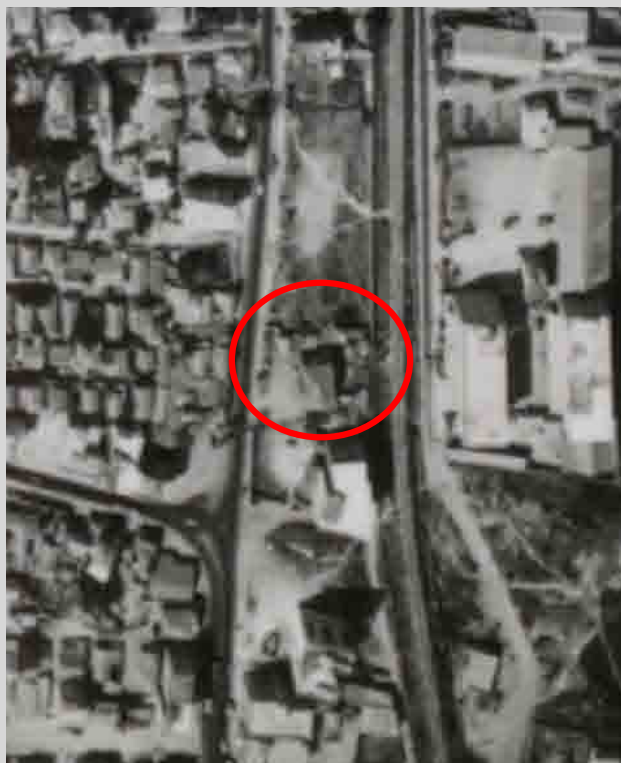
6

בתוכנית סביבה משנת 1944 מופיעות שתי בריכות ההשקיה. בנוסף לכך מופיעה אינדיקציה לקיומה של באר במבנה הסמוך לבריכה הדרומית. באר זו מתווספת לבאר מוקדמת יותר בקרבת הבריכה הצפונית.

בריכה	—
באר	—
באר?	...
מבנה	—
תוספת מאוחרת	—

תצ"א – 1956

שרידי הבריכה
הצפונית לאחר
סלילת הכביש

חזית צפונית

3

בתצלום אוויר זה, כיוון שהוא אלכסוני, ניתן להבחין
בחזית הצפונית של המבנה המרכזי במתחם.

תצ"א – 1956

שרידי הבריכה הצפונית
לאחר סלילת הכביש

3

מיקום הבריכה
הדרומית
(נהרסה ?)

6

מפה טופוגרפית שהוכנה ב-1953

בתצלום אוויר מ-1956 ובתוכנית טופוגרפיה
שהוכנה ב-1953 לא קיימת עוד אינדיקציה
לבריכה הדרומית.
בתצלום האוויר ניתן להבחין ב"בור" במיקום
הבריכה בעבר, ומכאן שככה"נ נהרסה.

תצ"א – 1965

3

בתצלום אוויר משנת 1965 ניכר שוב בבירור "הבור" היכן שהיתה בעבר הבריכה הדרומית.

כיוון שהתצלום אלכסוני, ניתן להבחין בחזית הדרומית של המבנה המרכזי: חזית עם חלונות קשתיים בקומה העליונה.

אחת הבארות?

שרידי הבריכה
הצפונית לאחר
סלילת הכביש

מיקום
הבריכה
הדרומית

חזית
דרומית

תצ"א – 1965

3

שרידי הבריכה
הצפונית לאחר
סלילת הכביש

מיקום
הבריכה
הדרומית

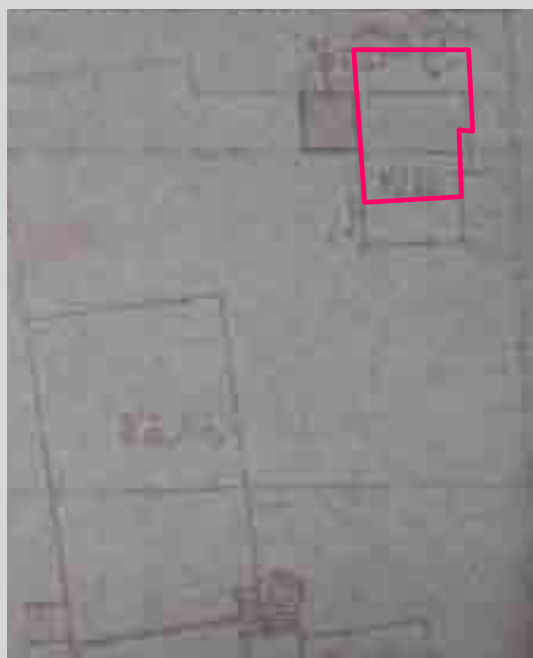
בתצלום אוויר אלכסוני נוסף משנת 1965 ניתן להבחין בחזית הצפונית של המבנה המרכזי – גם היא מכילה חלונות קשתיים בקומה העליונה וכניסה.

תצ"א – 1966

מיקום המבנה
הצפון-מזרחי

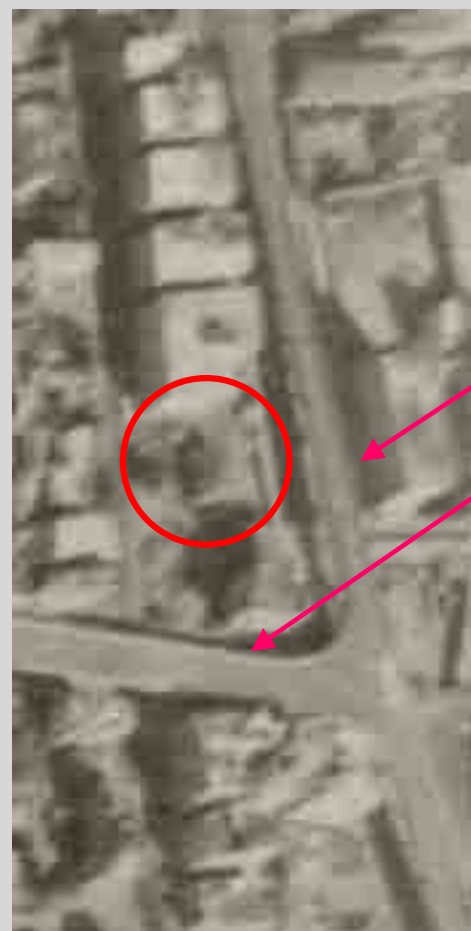

3

6

בתצלומי אוויר מ-1965 ו-1966 לא נראה עוד מבנה שהיה קיים
בחלקו הצפון-מזרחי של המתחם. כיוון שמבנה זה מופיע בתצלום
מ-1956, ככה"נ נהרס במהלך השנים.

תצ"א – 1978

גשרים
עיליים
ברחובות
לוינסקי
והחרש

התחנה
המרכזית
החדשה

3

התחנה המרכזית החדשה

רעיון בנייתה של תחנה מרכזית חדשה וגדולה הועלה בראשונה ע"י אריה פילץ ב-1963. בתכנון התחנה עסק האדריכל רם כרמי יחד עם האדריכלים צבי קומט ויעל רוטשילד. הבניה החלה ב-1967 ועד ל-1976 נבנה שלד הבניין, אולם אז נעצרה הבנייה בשל קשיים כלכליים. הבנייה חודשה רק ב-1992 וב-1993 נפתחה לקהל. המבנה גדול המימדים בנוי במפלסים ועקב כך חייב גשרי גישה עבור האוטובוסים, העוברים ברחובות הסמוכים, מטרים ספורים ממרפסות הבתים.

3

- בריכה
- באר
- ... באר?
- מבנה

מפת סביבה שהוכנה ב-1978

תצ"א – 1978

מתוך מבט בתצלום האוויר מ-1978 ובתוכנית סביבה שהוכנה באותה השנה ניכר כי במתחם נותר המבנה המרכזי, שרידים של הבריכה הצפונית לאחר סלילת כביש רחוב לבנדה ולצידה הבאר וכן שרידים מן המבנה בחלקו הדרום-מזרחי של המתחם.

6

מפת סביבה מ-1944

תצ"א – 1984

בתצלום אוויר משנת
1984 ניכרת בבירור דרך
עפר המובילה לכניסות
מכיוון דרום ומזרח
לקומת הקרקע של
המבנה המרכזי במתחם.

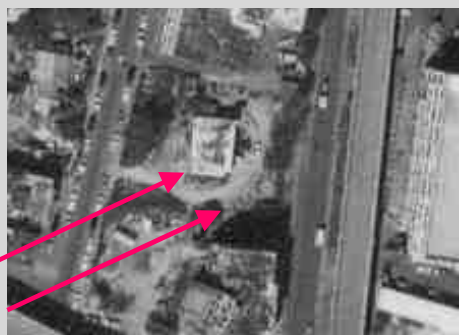
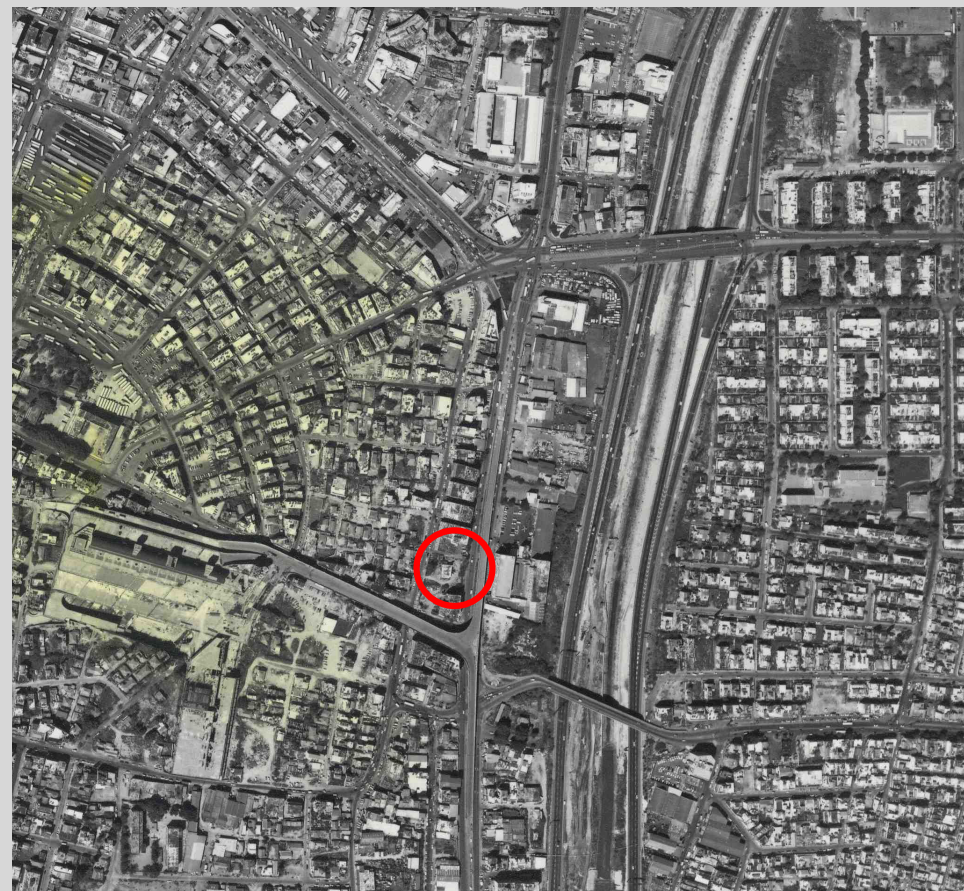

חזית
דרומית

דרך עפר המובילה למבנה
המרכזי (עוברת בין השאר
במיקום הבריכה הדרומית)

תצ"א – 1991

1991

1994

3

בנובמבר 1990 נהרסה קומה א' במבנה המרכזי ומבנה חד-קומתי שהיווה חלק ממבנה גדול יותר בחלקו הדרום-מזרחי של המתחם

תצ"א – 1991

1926 (מפה בריטית)

7

מיקום המבנה החד-קומתי שנהרס

שרידי הקומה השניה שנהרסה

אחת
הבארות?

שרידי
הבריכה
הצפונית
לאחר סלילת
הכביש

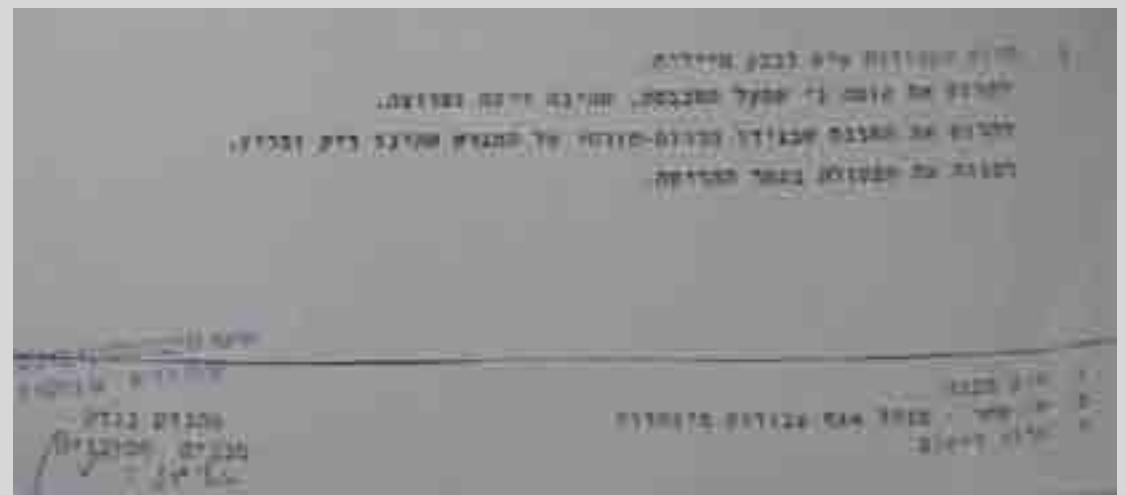
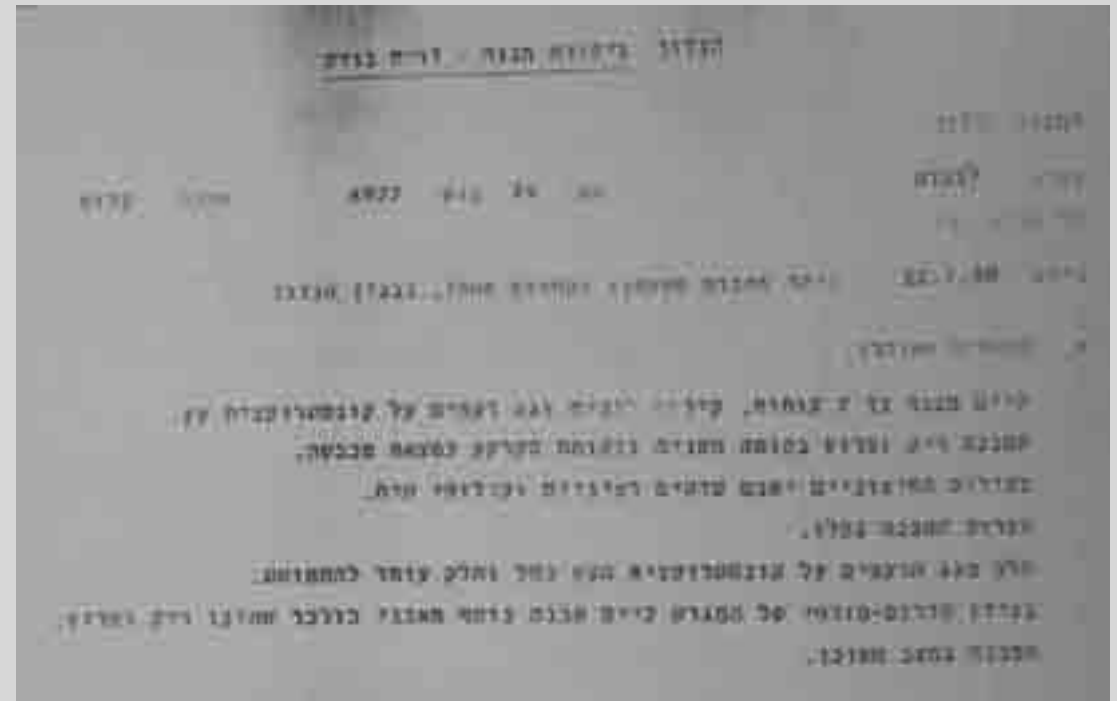

3

בנובמבר 1990 נהרסה קומה א' במבנה המרכזי

ומבנה חד-קומתי שהיווה חלק ממבנה גדול יותר בחלקו הדרום-מזרחי של המתחם, כפי שניתן לראות בעיון במפות וצילומים ישנים יותר.

תצ"א – 1991

אנו משערים כי בתמונה מופיע המבנה הנדון במחקר
מהסיבות הבאות:

1930

- מסילת הברזל מצד שמאל של התמונה:

כיוון שהמסילה נמצאת ממזרח לשכונת נווה שאנן,
הרי שהתמונה צולמה מצפון לכיוון דרום.
עיקול המסילה תואם את עיקולה הנראה במפות
מהתקופה בה צולמה התמונה.

בנוסף, באופק נראה גשר קטן מעל
המסילה המופיע גם הוא במפה.

- הרחוב מצד ימין של התמונה:

ככל הנראה מדובר ברחוב לבנדה,
הגבוה ממפלס המבנה
וממפלס מסילת הברזל.

אנו משערים כי בתמונה מופיע המבנה
הנדון במחקר מהסיבות הבאות:

- חלונות קומה א':

חלונות קשתיים עם משקופי עץ – תואם
את שרידי הקומה כפי שקיימים היום.

- גג רעפים

- התלולית משמאל למבנה המרכזי

מופיעה גם בתצלום אוויר מאותה
תקופה.

8

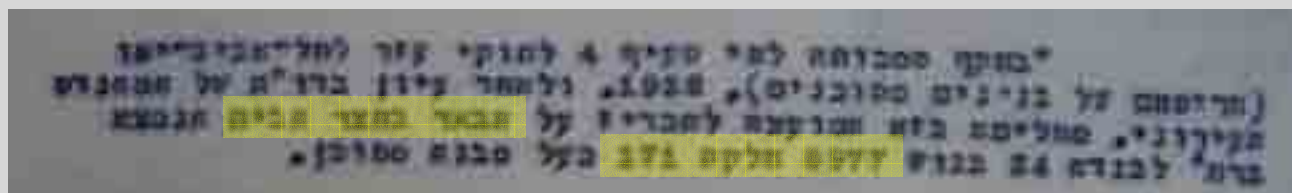
40

3

המתחם ממוקם על שתי חלקות בגוש 6977. בשנת 1961 נתבקשו בעלי המתחם לסתום את הבאר הנמצאת על אחת החלקות – חלקה 171 – הצפונית יותר.

בקשה זו מאששת את השערתנו כי המבנה הקטן לצד הבריכה הצפונית הוא אכן באר.

1961
אחת
הבארות?

1965

3

שרידי
הבריכה
הצפונית
לאחר סלילת
הכביש

חלקה 171
גוש 6977

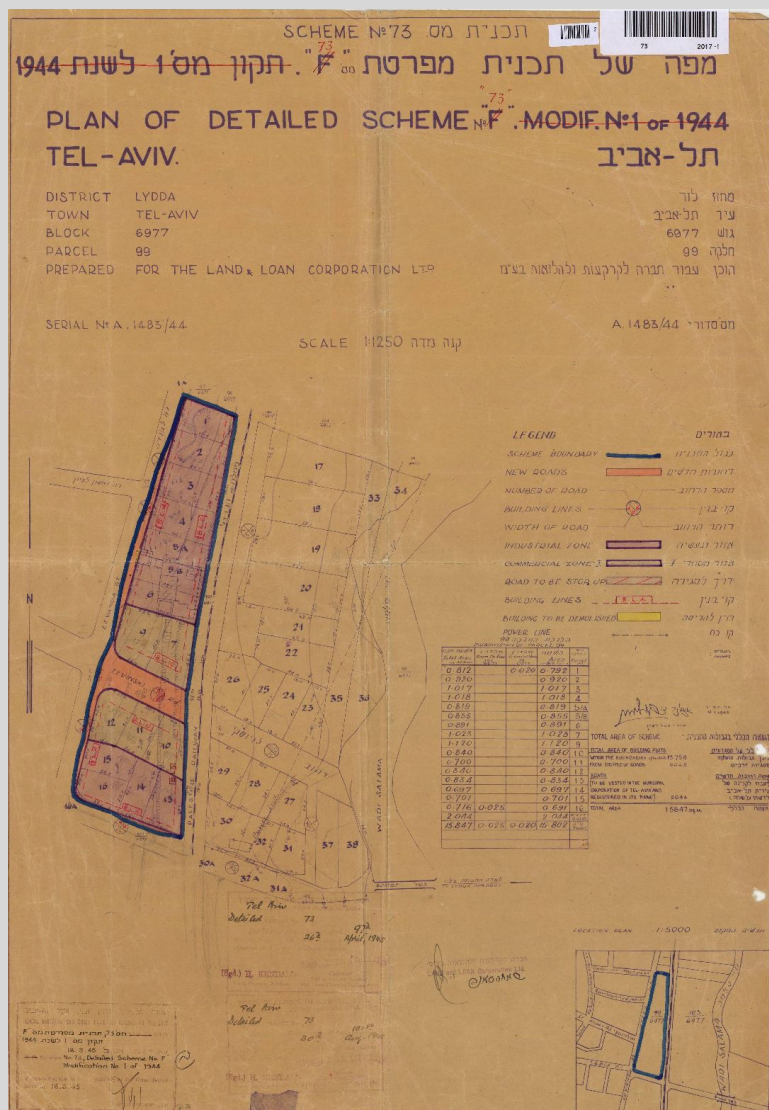
מיקום
הבריכה
הדרומית

41

2007

9

תב"ע 73 – פרדס סמרה-לבנדה-פינת לוינסקי:

תוכנית בנין עיר משנת 1945 שמטרתה פרצלציה (חלוקה) של חלקה היסטורית מספר 99 בגוש 6977 בהתאם לתב"ע אחרת בשם F:

1946

3

בתשריט התב"ע מופיע רק בית הבאר הנחקר, תוך ציון שתי הבריכות שהיו קיימות באותה התקופה והצורך בהריסת חלק מהבריכה הצפונית לצורך סלילת הכביש ברחוב לבנדה.

פרדס סמרה:

מתוך הצלבה בין המפה שמופיעה בידיעות עיריית ת"א לבין תב"ע 73 שתוארה לעיל, נראה כי השכונה ברחוב לבנדה שסופחה לת"א בשנת 1948 היא שכונת פרדס סמרה. שם זה מופיע גם תחת תוכניות מקומיות מאותה תקופה להרס המבנים הקיימים במתחם בית הבאר כולל הבריכות לשם הקמת בית מלאכה.

כיוון שבעת אזכורי שם זה של השכונה, המתחם הנחקר הוא המתחם הבנוי היחיד בשטח השכונה, אנו משערים כי מקור שם השכונה הוא בקיומו של פרדס השייך לאדם בשם סמרה. אזי שהמתחם הנחקר שימש בית באר של פרדס סמרה.

11

1946

10

1948

בשנים 1943-45 היתה החברה לקרקעות והלוואות בע"מ בעלת חלקה 99 בגוש 6977 שבאותן שנים חולקה והופרדה לחלקות משנה.

בשנים אלו ניתנו שתי החלקות עליהם ממוקם המתחם לשתי חברות שונות המחזיקות בנכס במשותף:

• חלקה 171: חברת ש.נ. לתעשייה בע"מ

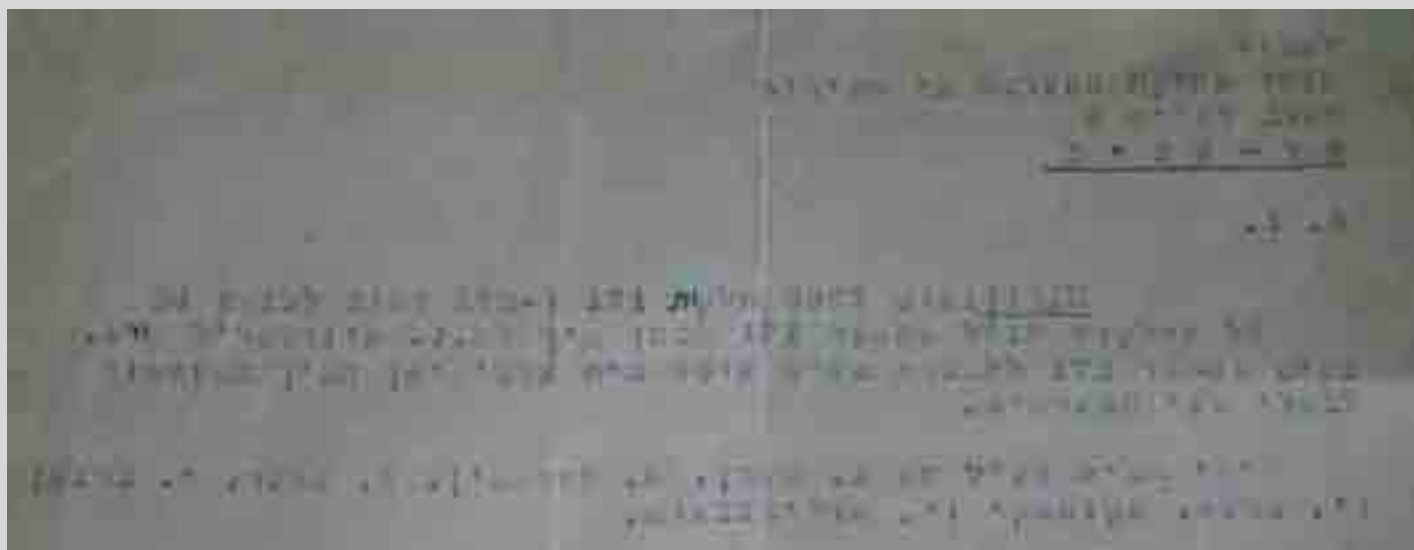
• חלקה 172: חברת לבנדה בע"מ

בשנת 1964 הועברה חלקה 171 לבעלות פרטית.

בשנת 1974 הועברה חלקה 172 לבעלות פרטית.

1952

12

במהלך שנות ה-50 התגוררו דיירים שונים במתחם כאשר הבעלות היתה של שתי החברות שצוינו לעיל במשותף. בשנת 1959 נותר במתחם רק דייר אחד – מר בלונדהיים – השייך לחברת מצבע ססגון – שהיא קודמתה ההיסטורית של המכבסה הקיימת במתחם עד היום.

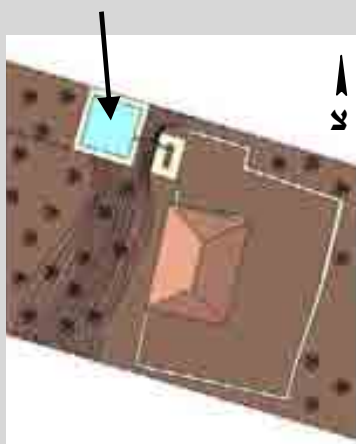
בשרידי הבריכה הצפונית נותר ציפוי הטיח ההידראולי האטום למים. בדגימה מהבריכה ניכרת שיטת הבניה תוך שימוש בחרסים וסיד מעורב באפר לחיזוק.

טיח הידראולי מעורב
בשברי חרס

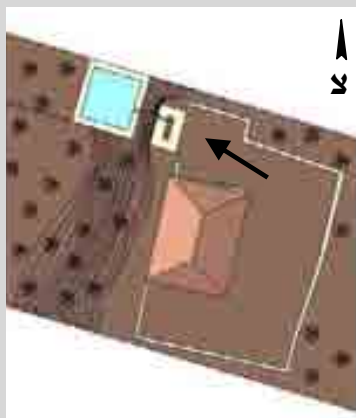

חרס

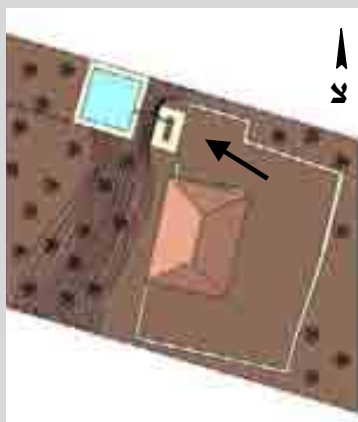

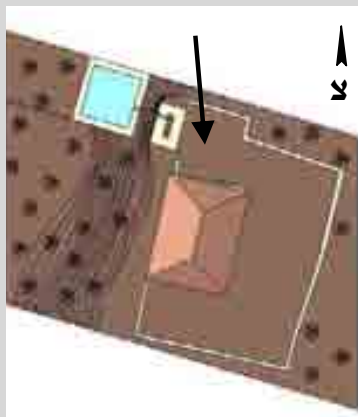
סיד מעורב
באפר לחיזוק

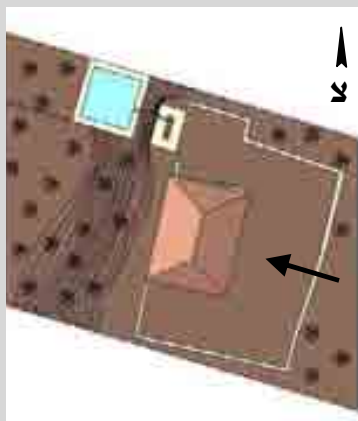

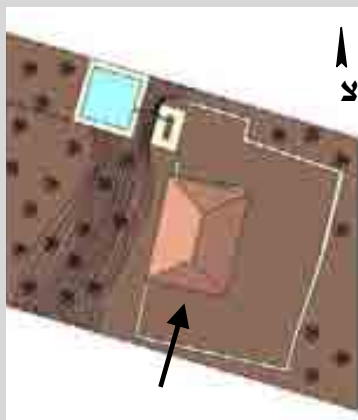

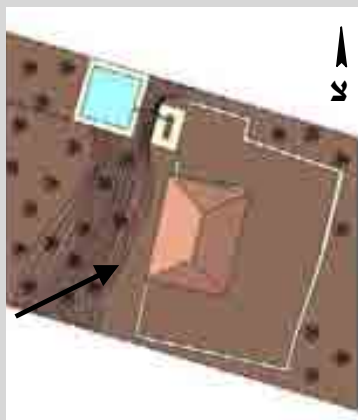
הבאר הצפונית

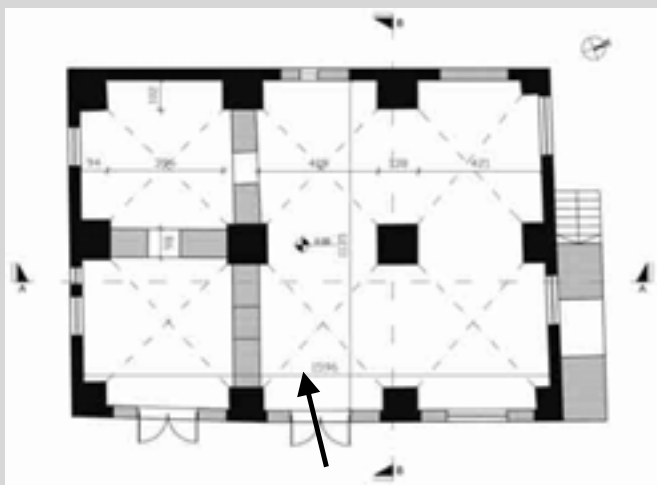

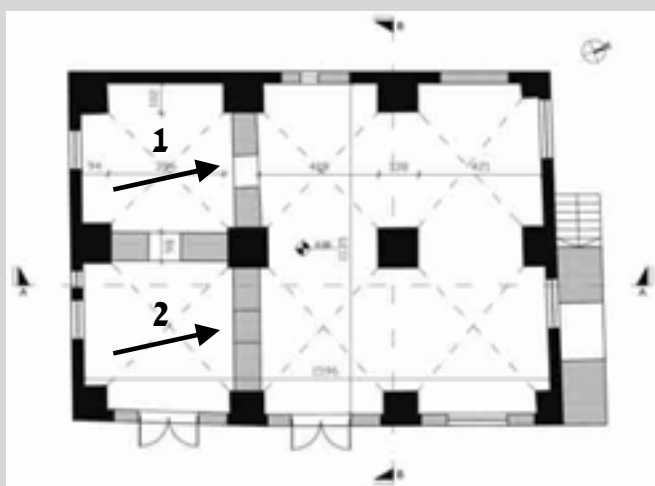

1

פנים – קומת קרקע

2

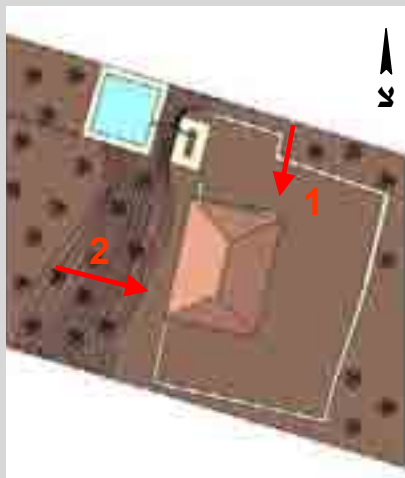
כניסות לקומה א'

② כניסה מערבית

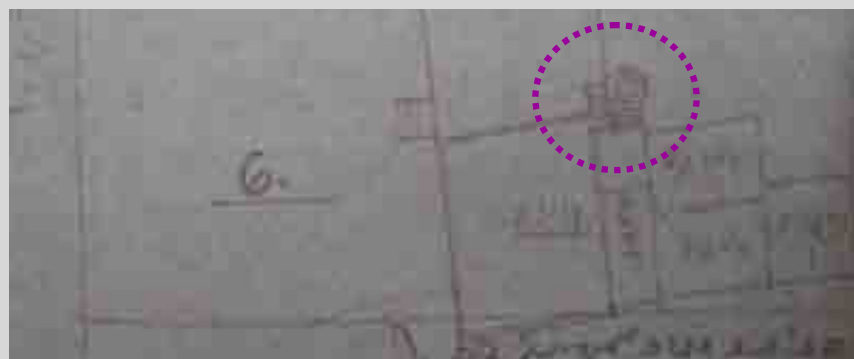
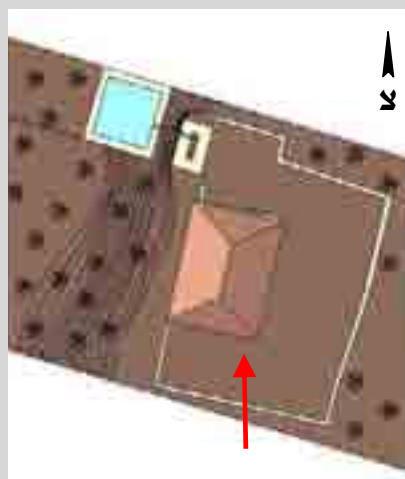
① כניסה צפונית

כניסות לקומה א'

כניסה דרומית

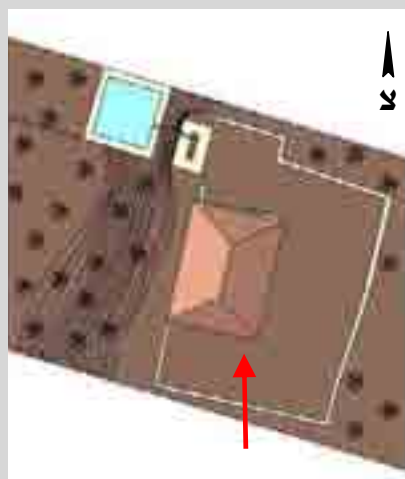
6

1944

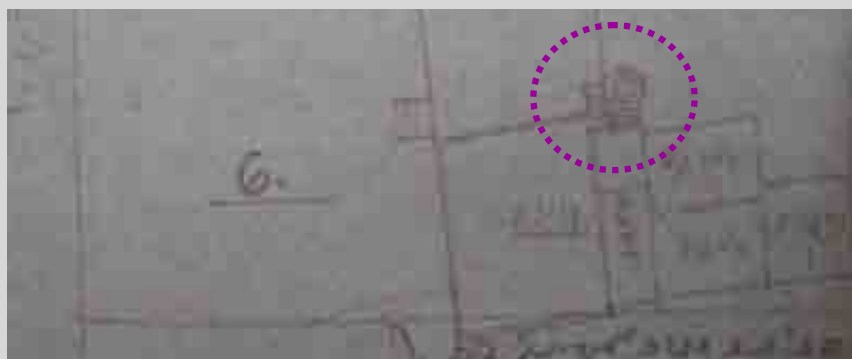
כניסות לקומה א'

שרידי המדרגות שהובילו בחזית הדרומית
לקומה א' (מבט מלמעלה)

1944

כניסות לקומת קרקע – חזית מזרחית

כיום יש שתי כניסות קיימות לקומת הקרקע וקניסה נוספת שכיום מתפקדת כחלון.

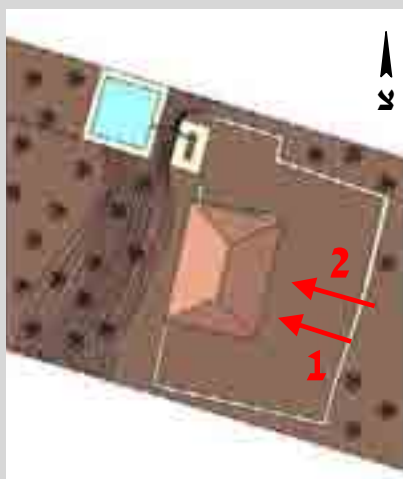

ב

ג

א

①

כניסות לקומת קרקע – חזית דרומית

שני פתחים שככה"נ בשל רוחבם וכך מתוך התבוננות בתצלום אוויר משנת 1984 שימשו ככניסות.

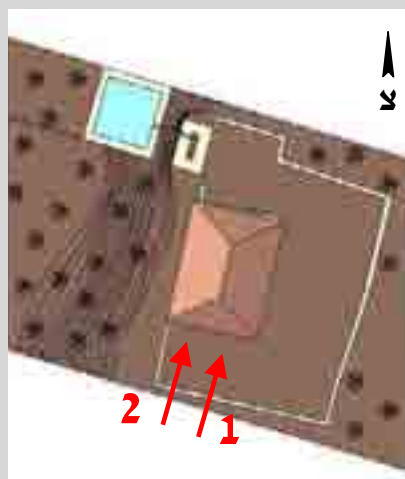
כיום האדמה מכסה כמחצית מגובהם והם משמשים פתחי איוורור.

②

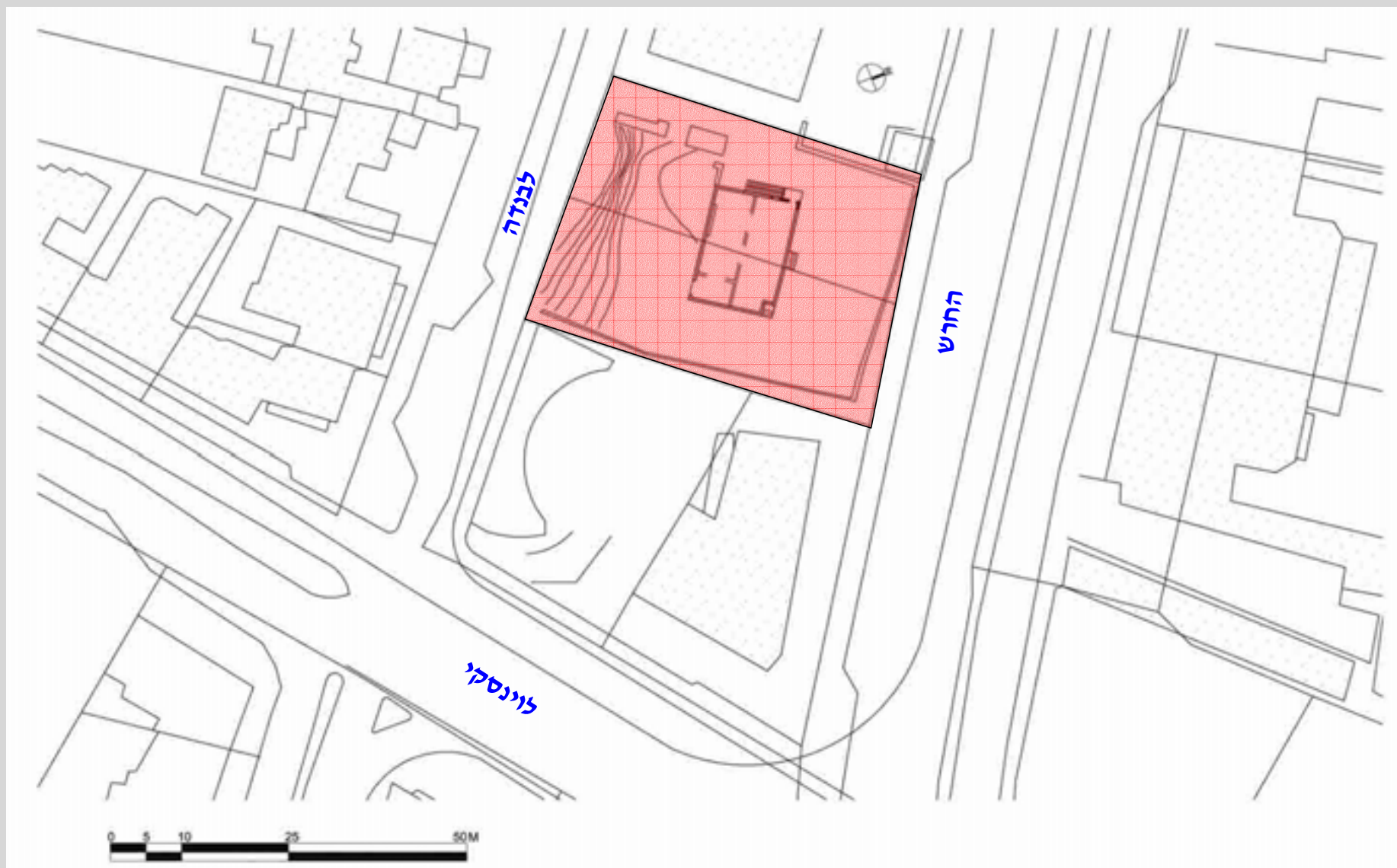
1984

3

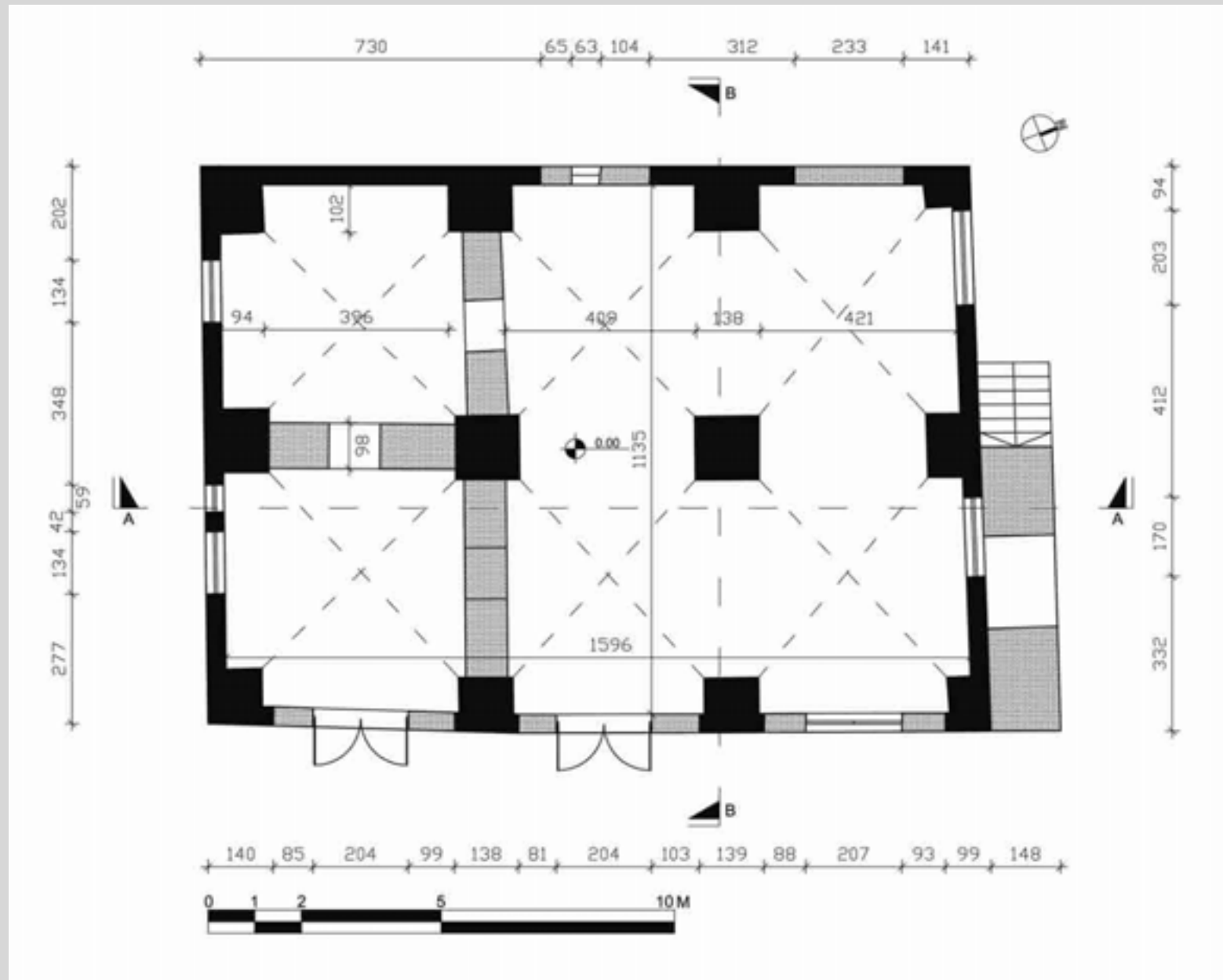

תוכנית סביבה – מצב קיים

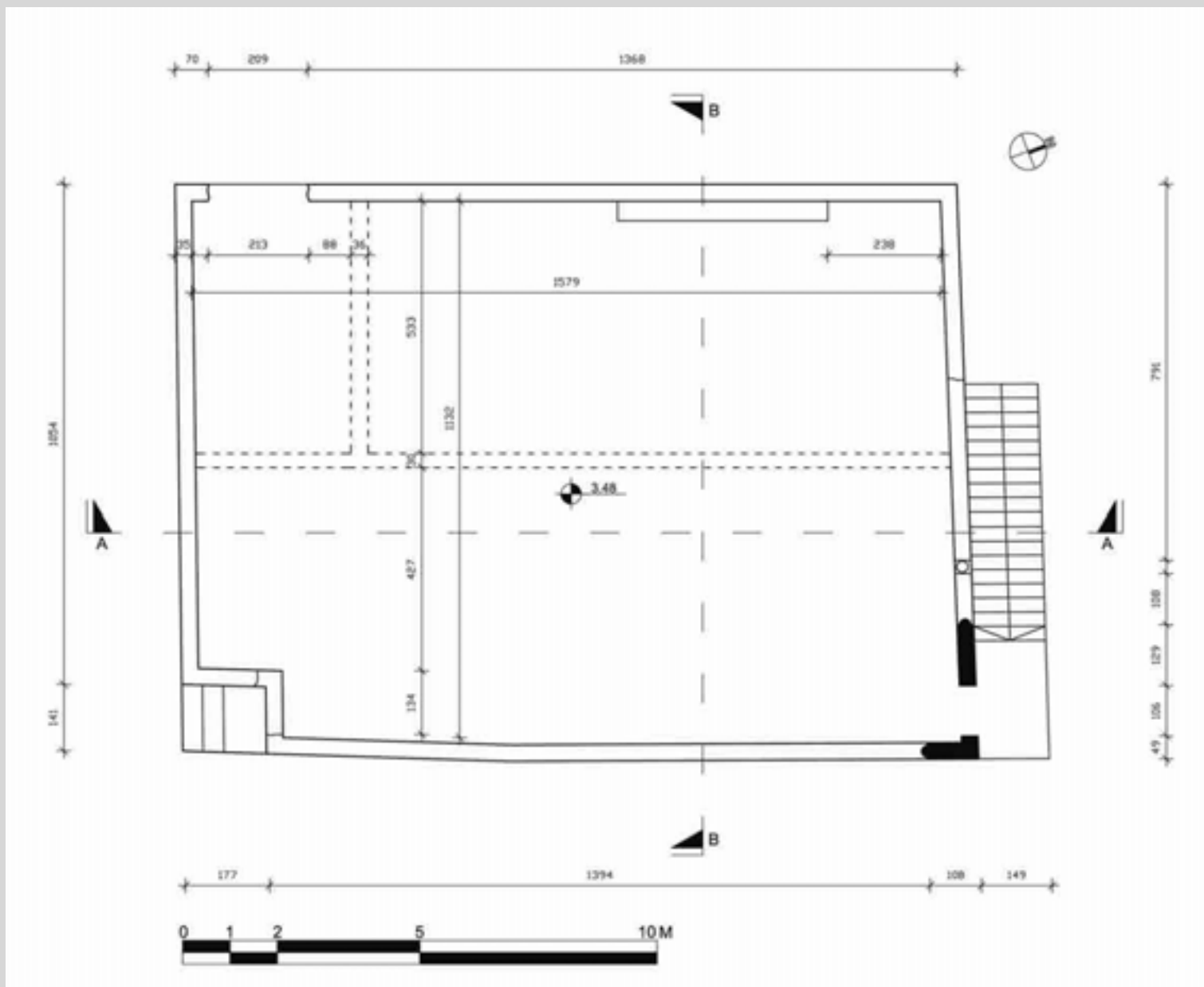

המתחם ממוקם בגוש 6977 על שתי חלקות שמספרן 171 ו-172, קרוב לקרן הרחובות לבנדה ולוינסקי. 60
המגרש תחום מצד אחד ברחוב לבנדה ומן הצד השני ברחוב החרש.

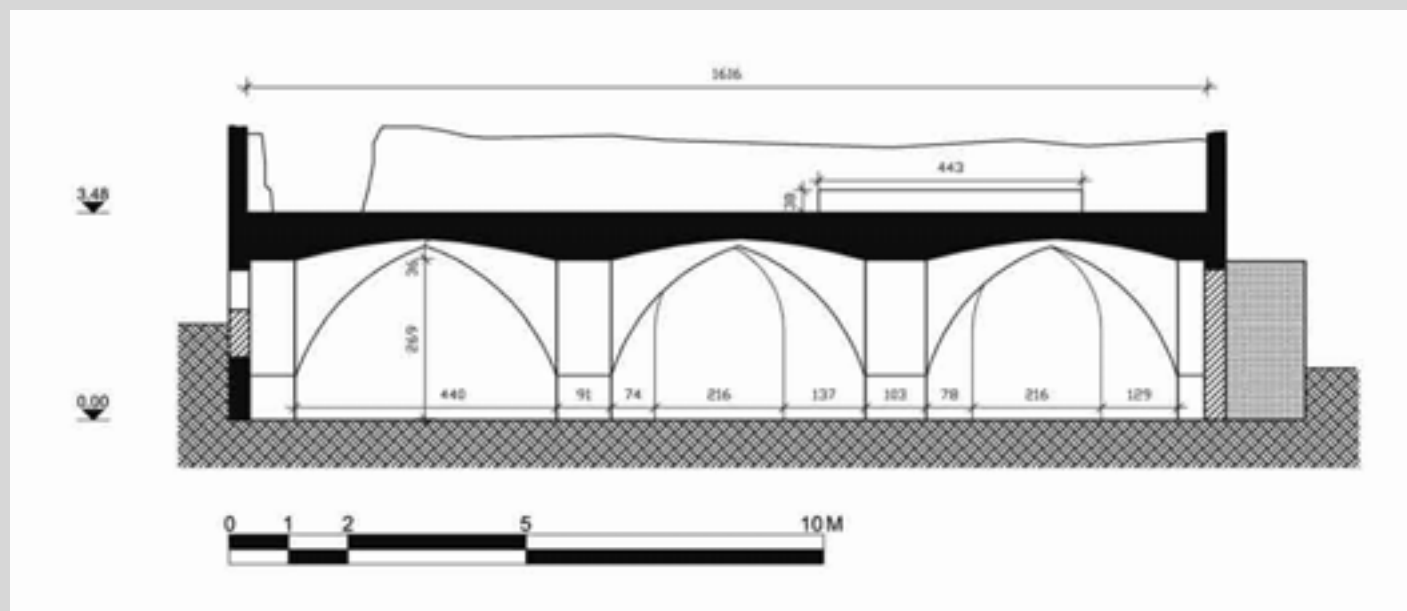
תוכנית קומת קרקע – מצב קיים (קנ"מ 1:100)

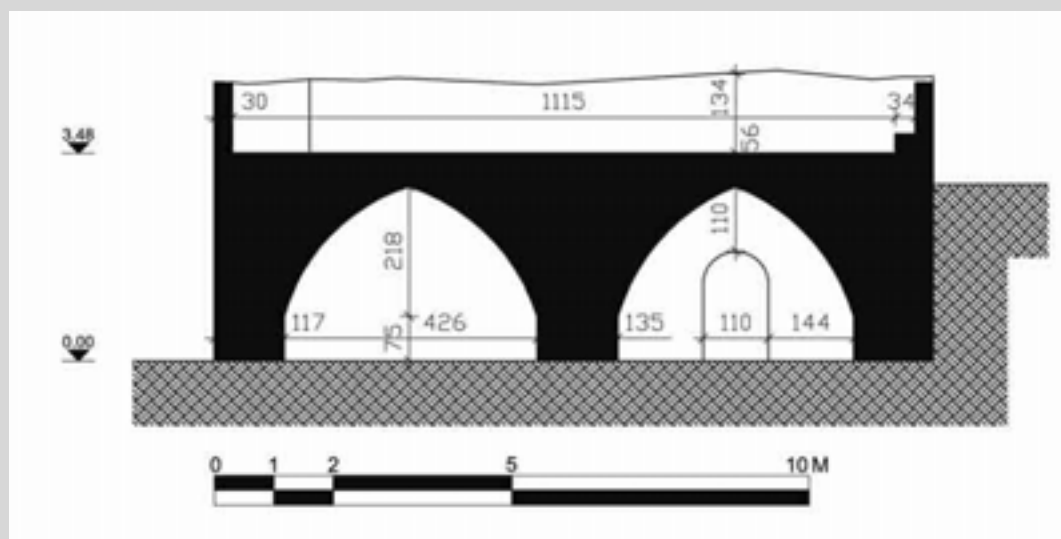
תוכנית קומה א' – מצב קיים (קנ"מ 1:100)

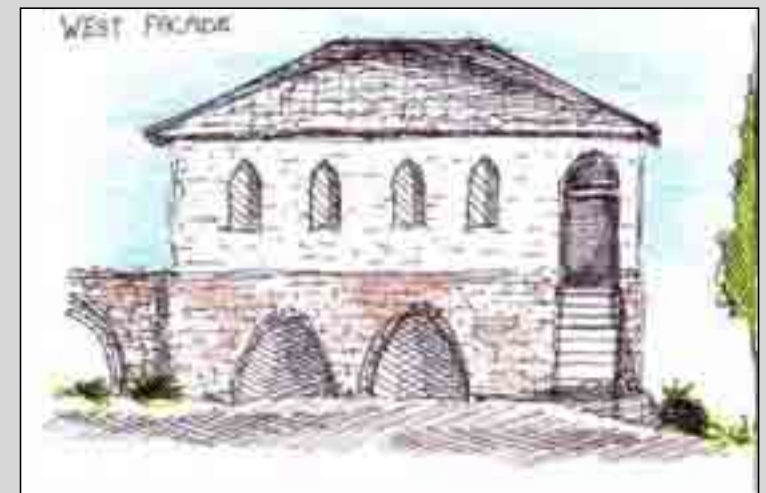
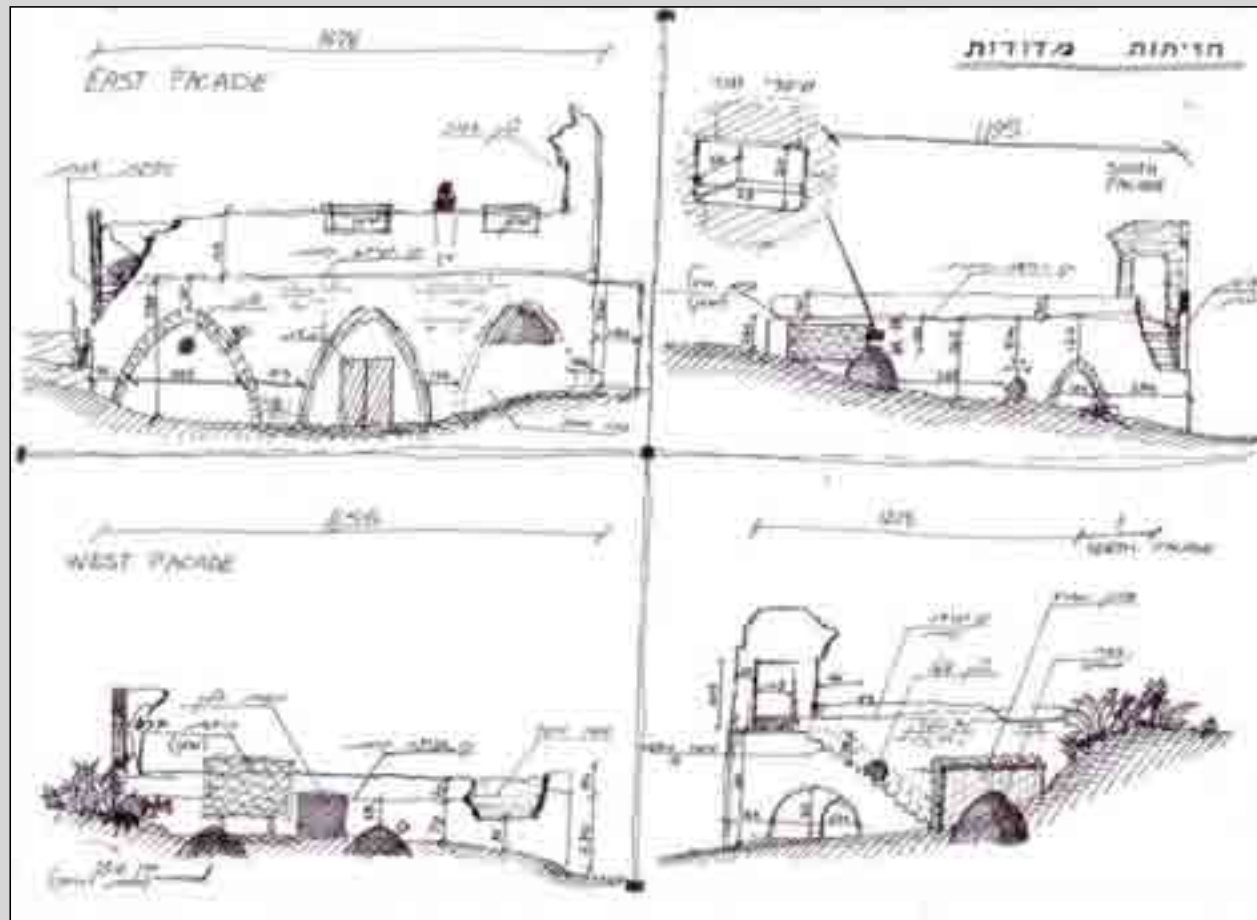
חתך A-A – מצב קיים (קנ"מ 1:100)

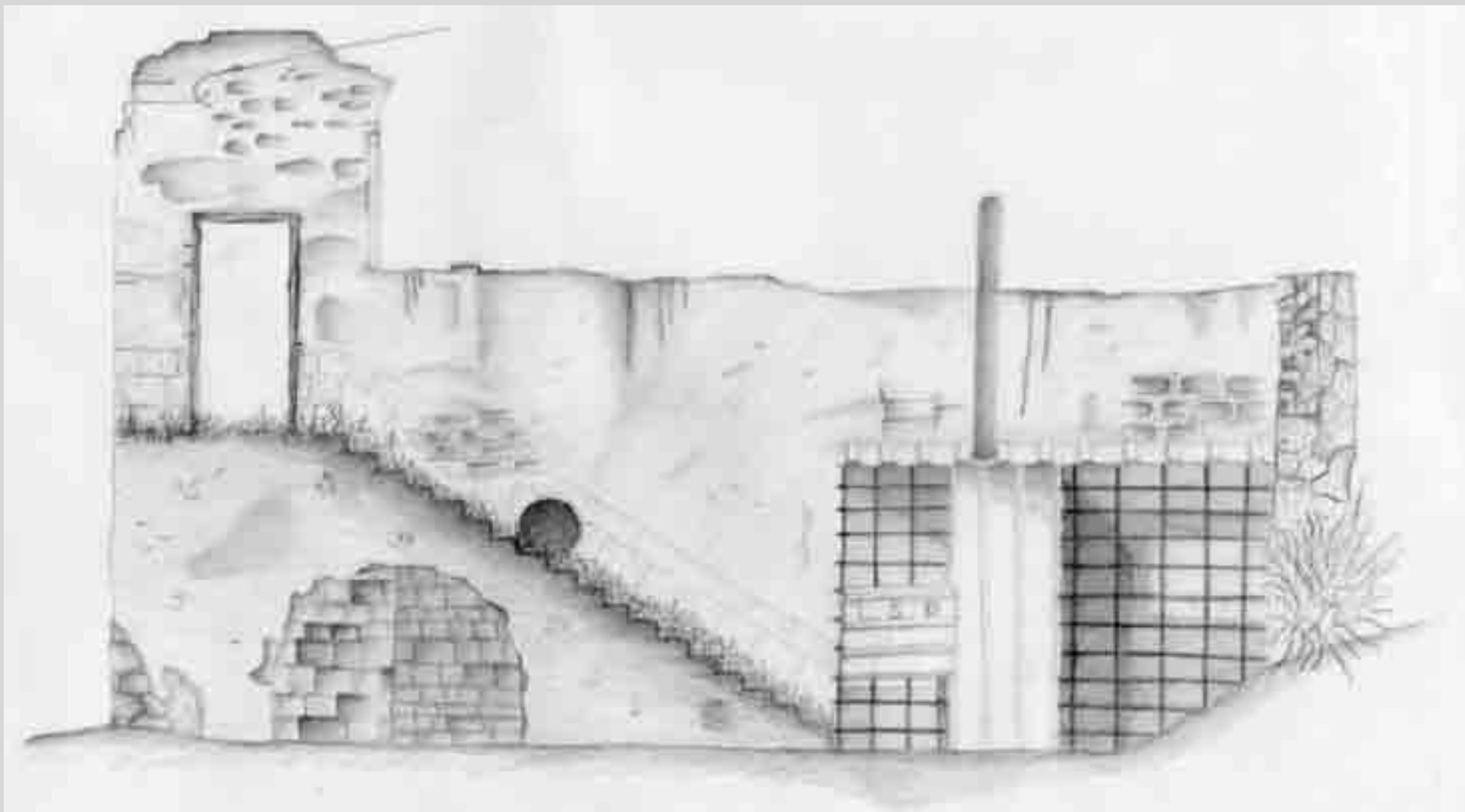
חתך B-B – מצב קיים (קנ"מ 1:100)

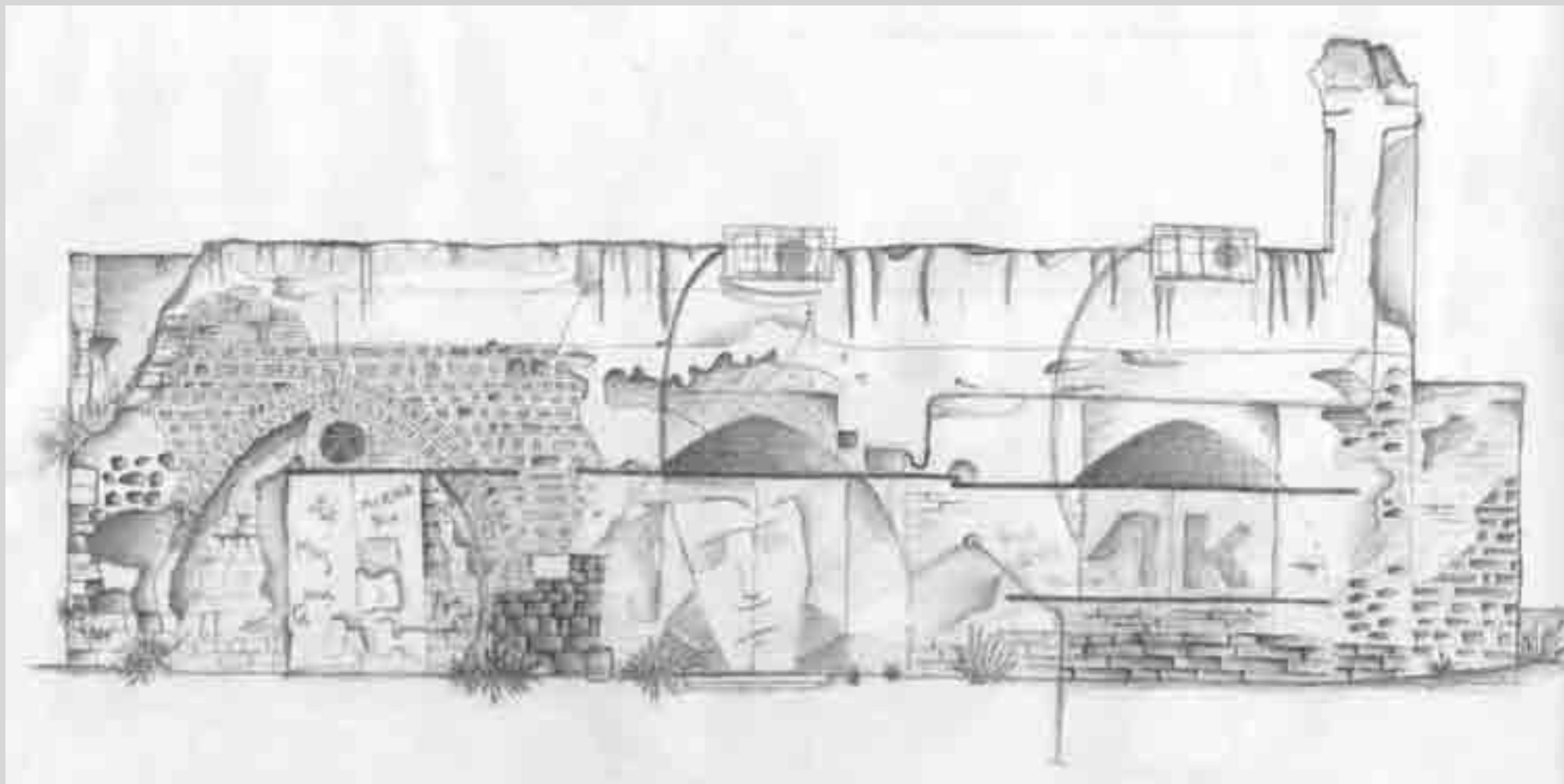
איורי מדידת חזיתות

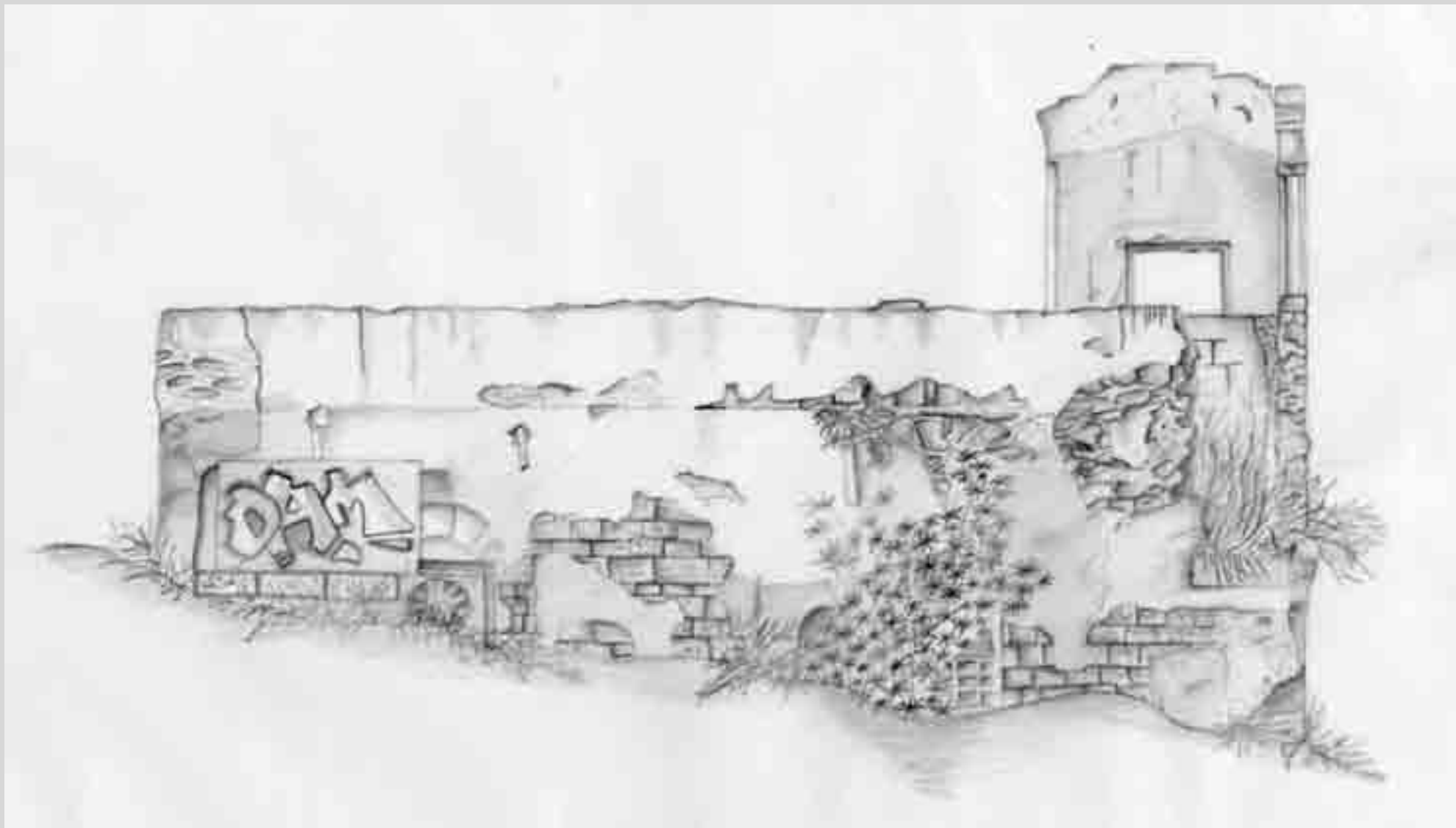
חזית צפונית – מצב קיים

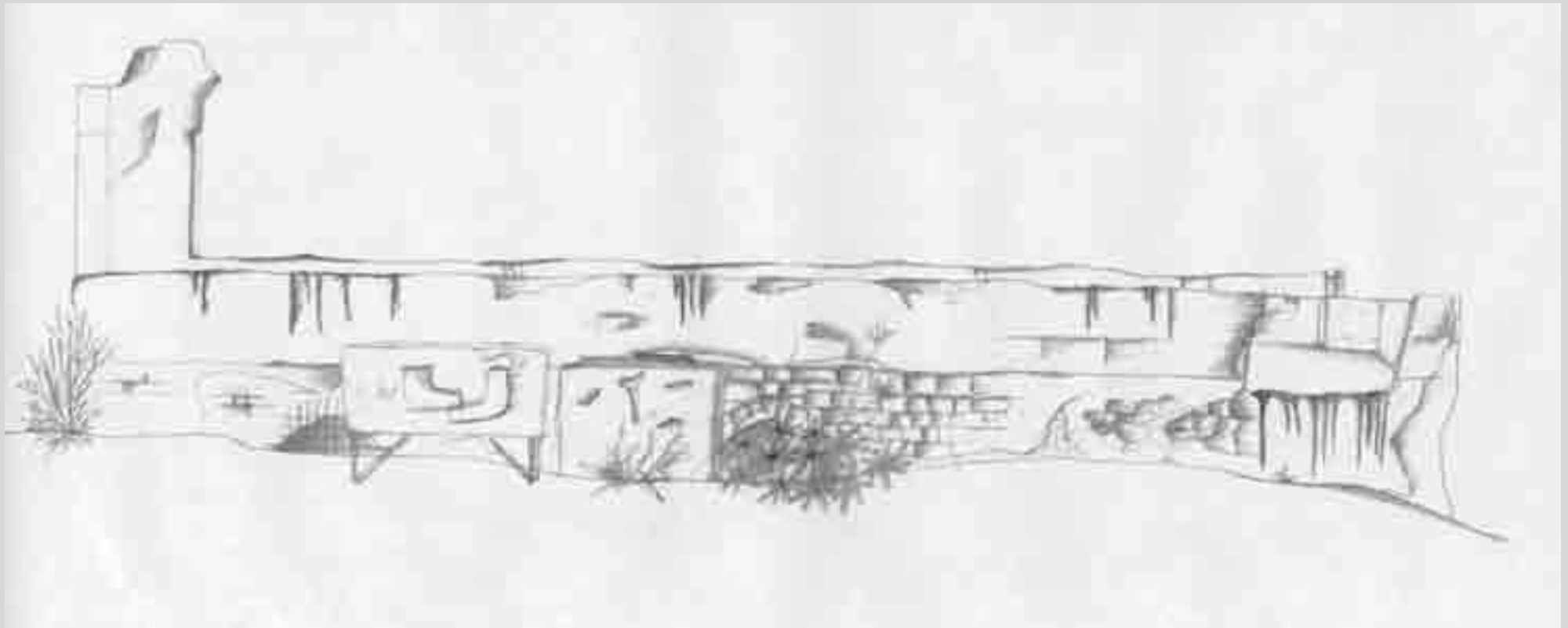
חזית מזרחית – מצב קיים

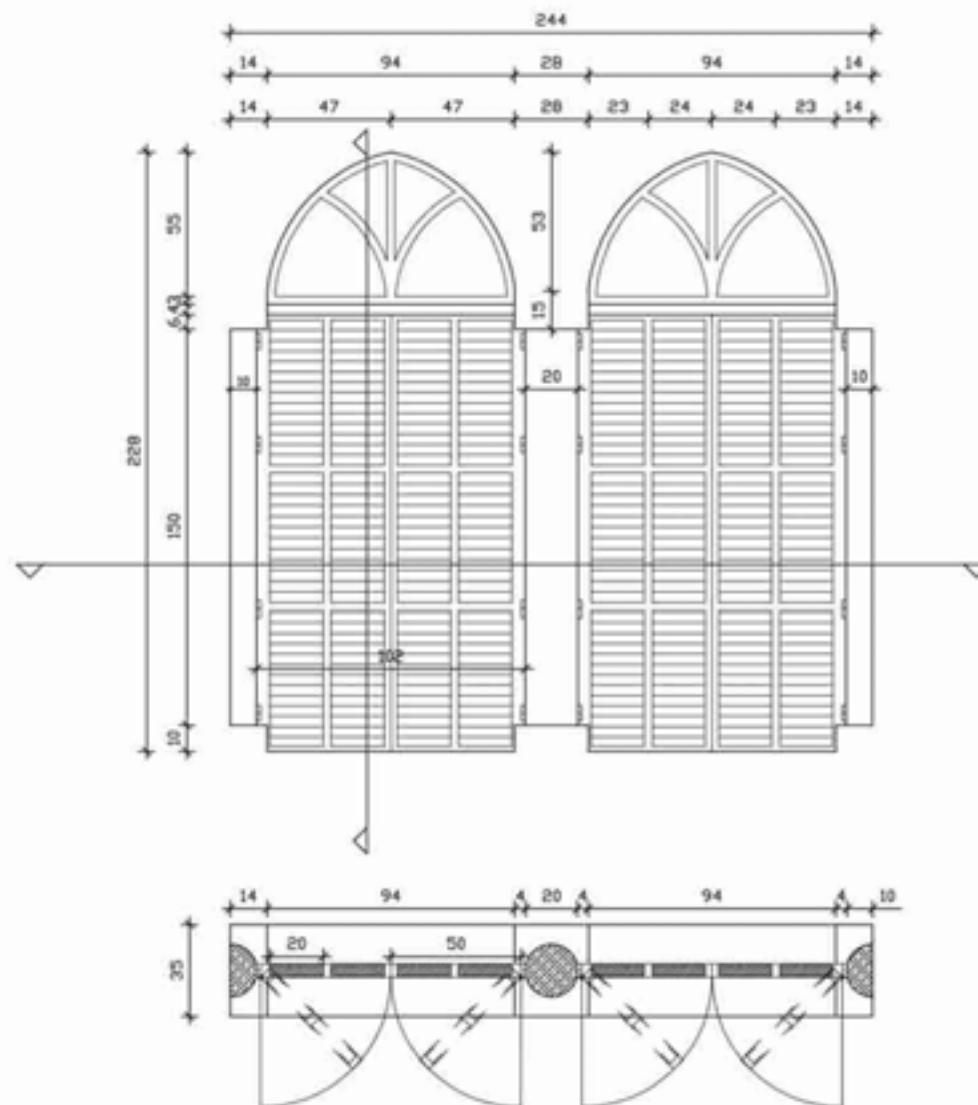
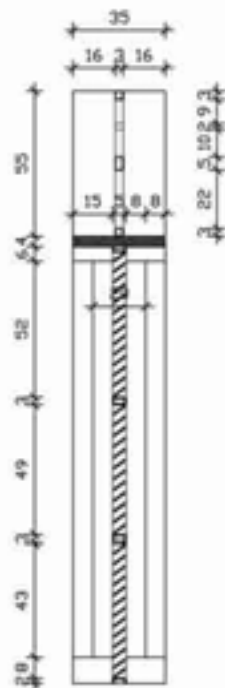
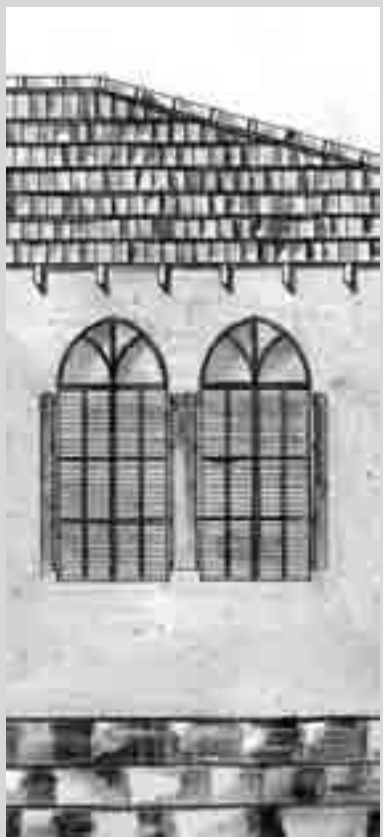
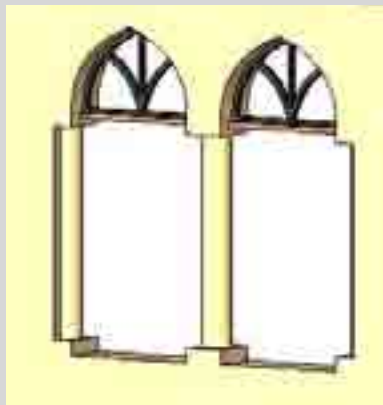
חזית דרומית – מצב קיים

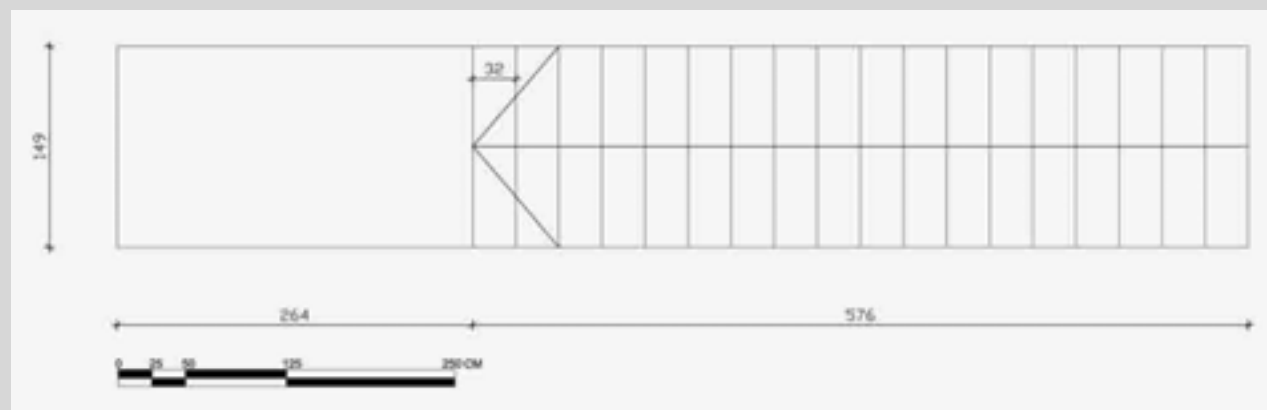
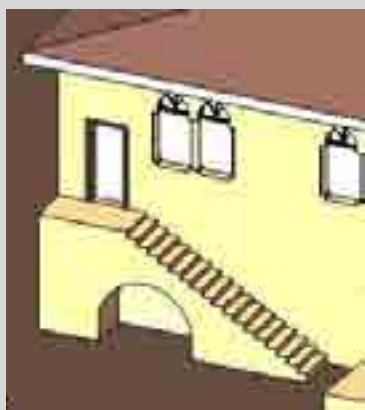
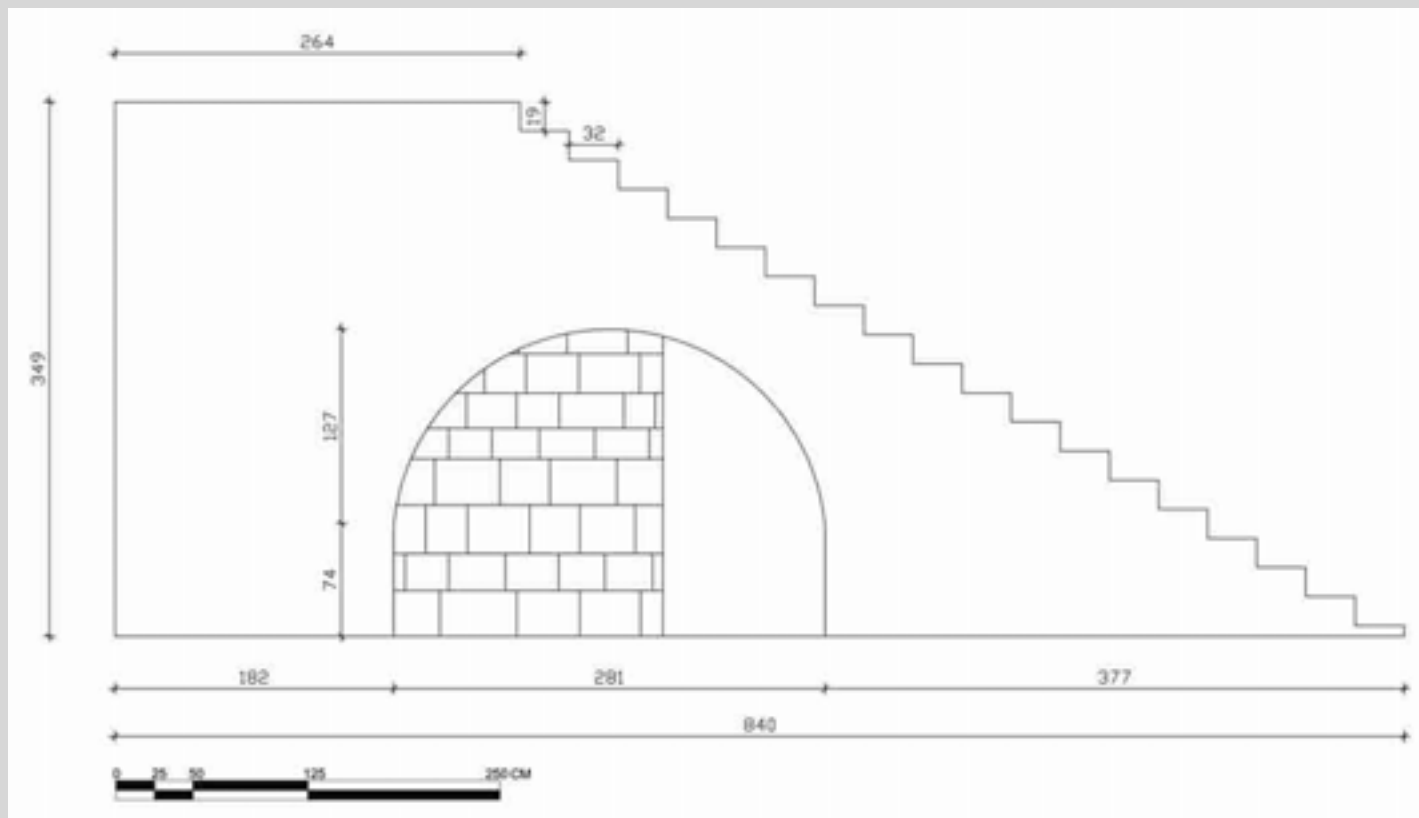
חזית מערבית – מצב קיים

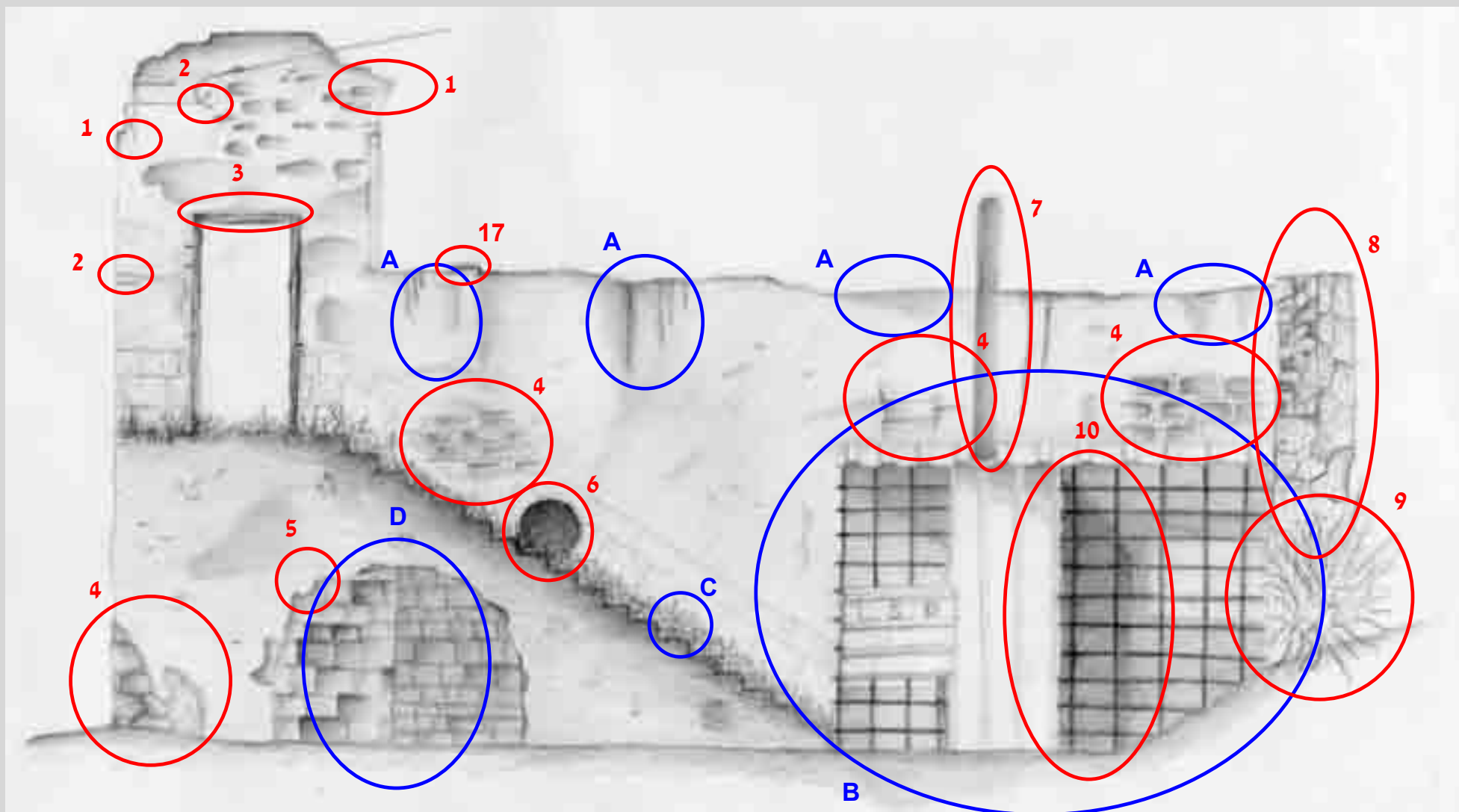
פרט חלון קשתי משוחזר – קומה א'

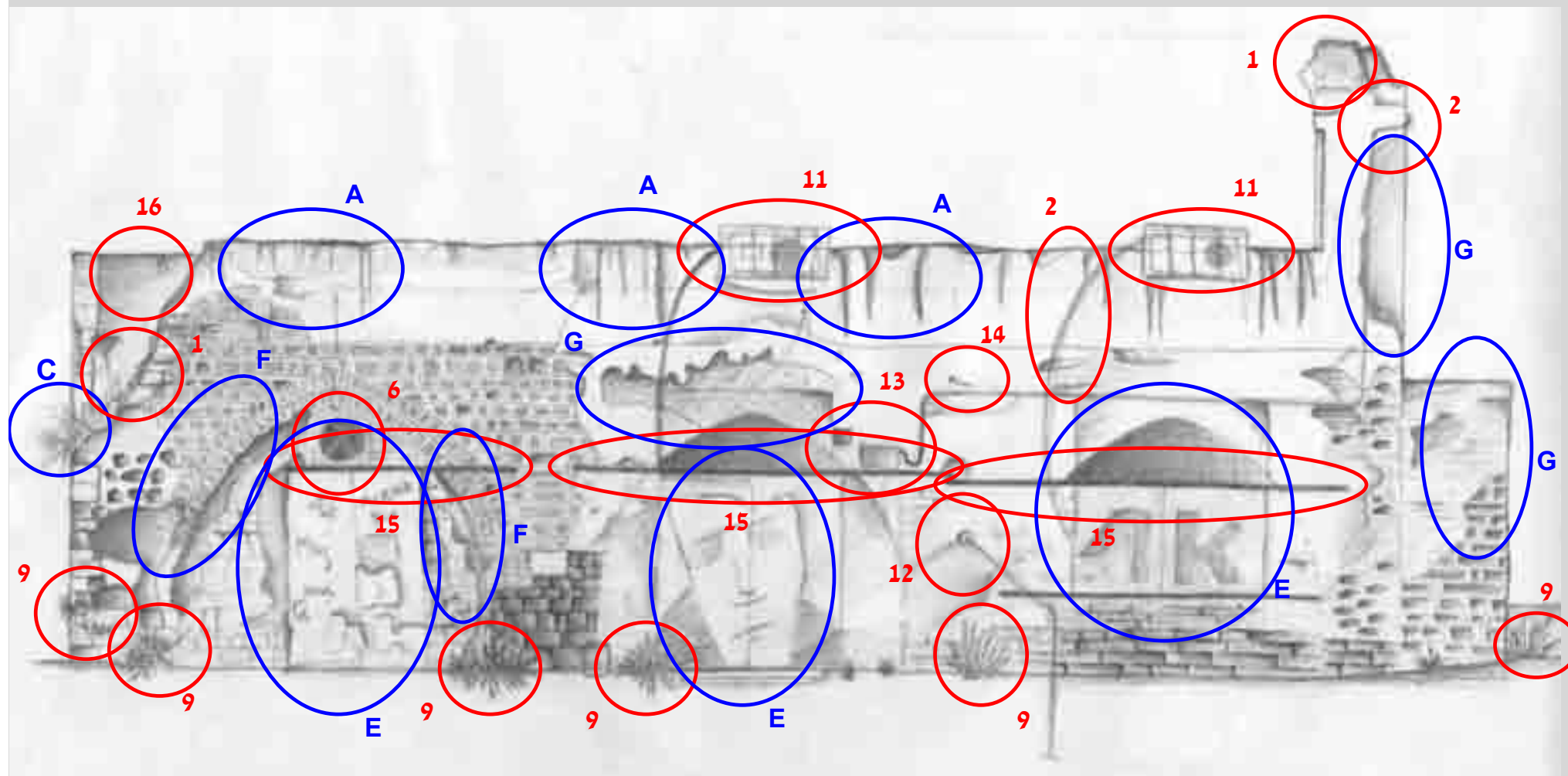
פרט מדרגות חיצוניות בחזית הצפונית

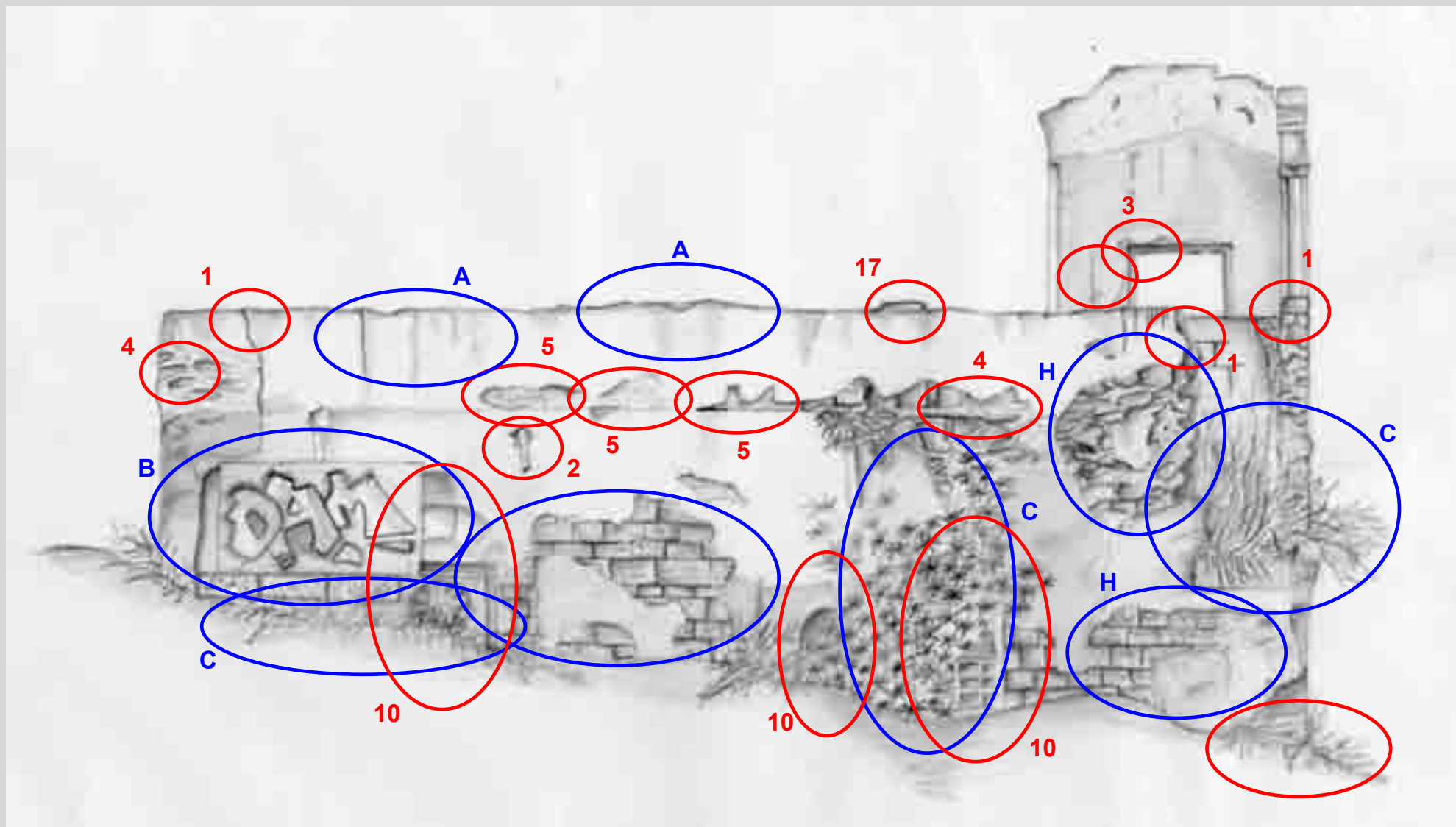
חזית צפונית – מפגעים

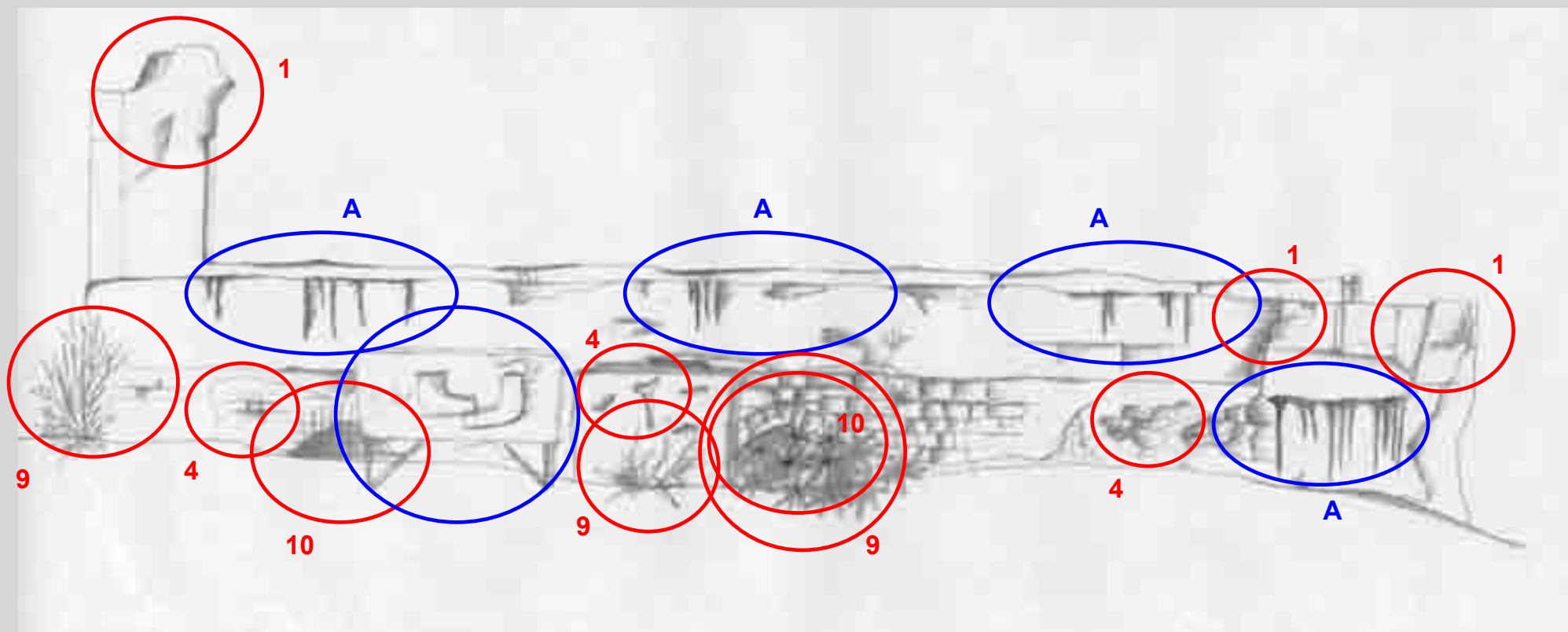
חזית מזרחית – מפגעים

חזית דרומית – מפגעים

חזית מערבית – מפגעים

רשימת מפגעים אזוריים

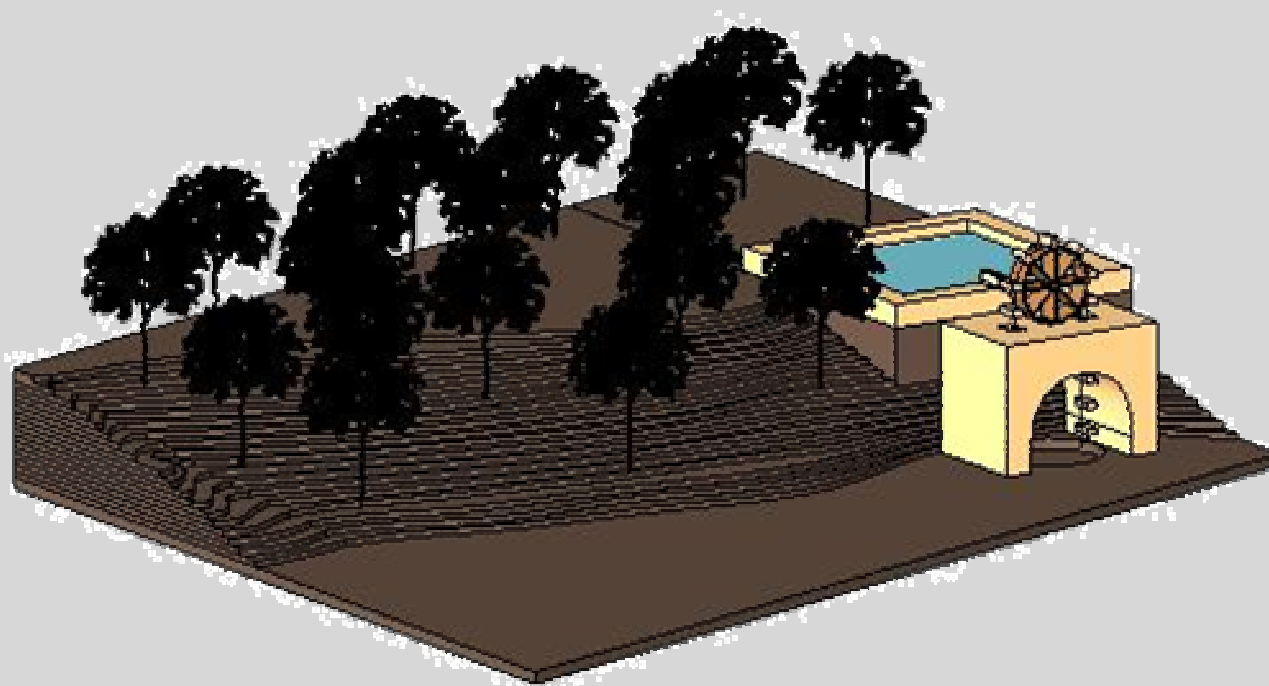
- A – רטיבות
- B – מבנה ארעי צמוד לחזית
- C – צמחייה אזורית
- D – אטימת פתח בלבנים
- E – גרפיטי
- F – אטימת מלט
- G – טיח מקולף אזורי
- H – חשיפת אבן אזורית

רשימת מפגעים מקומיים

- 1 – שבר פינתי
- 2 – כבל חשמל/צינור
- 3 – משקוף שבור
- 4 – אבן חשופה מקומית
- 5 – קילופי טיח מקומיים
- 6 – פתח איוורור עגול
- 7 – ארובה
- 8 – קיר שבור
- 9 – צמחייה מקומית
- 10 – פתח חסום
- 11 – מזגן
- 12 – מוט בצורת L היוצא מהקיר
- 13 – קופסת חשמל
- 14 – זיז פלדה
- 15 – מסילת חלון מפלדה + סגירת פתח עם חומר פלסטי
- 16 – קיר בלוקים חדש
- 17 – בסיס עמוד שבור

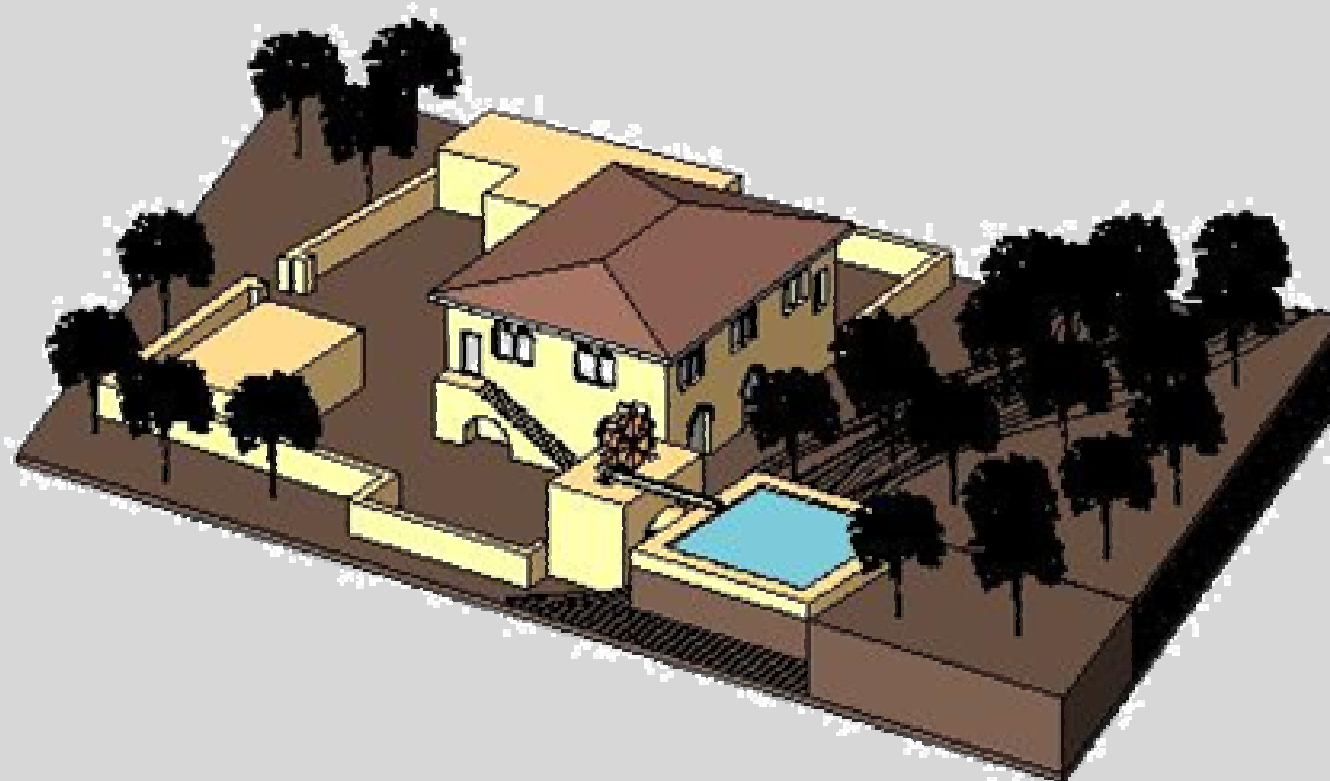
שלב א' – באר ובריכה

לרוב בתי הבאר החלו משלב ראשוני בו קיימת באר ולצידה בריכת השקיה. לרוב לצד אלה קיים מבנה קטן עבור מתפעל הבאר והבהמות הכרוכות בהפעלת האנטיליה. במתחם נותר עד היום קיר בחזית הצפונית שאינו בנוי בקו המבנה המרכזי. יתכן וזהו שריד למבנה תפעולי שכזה.

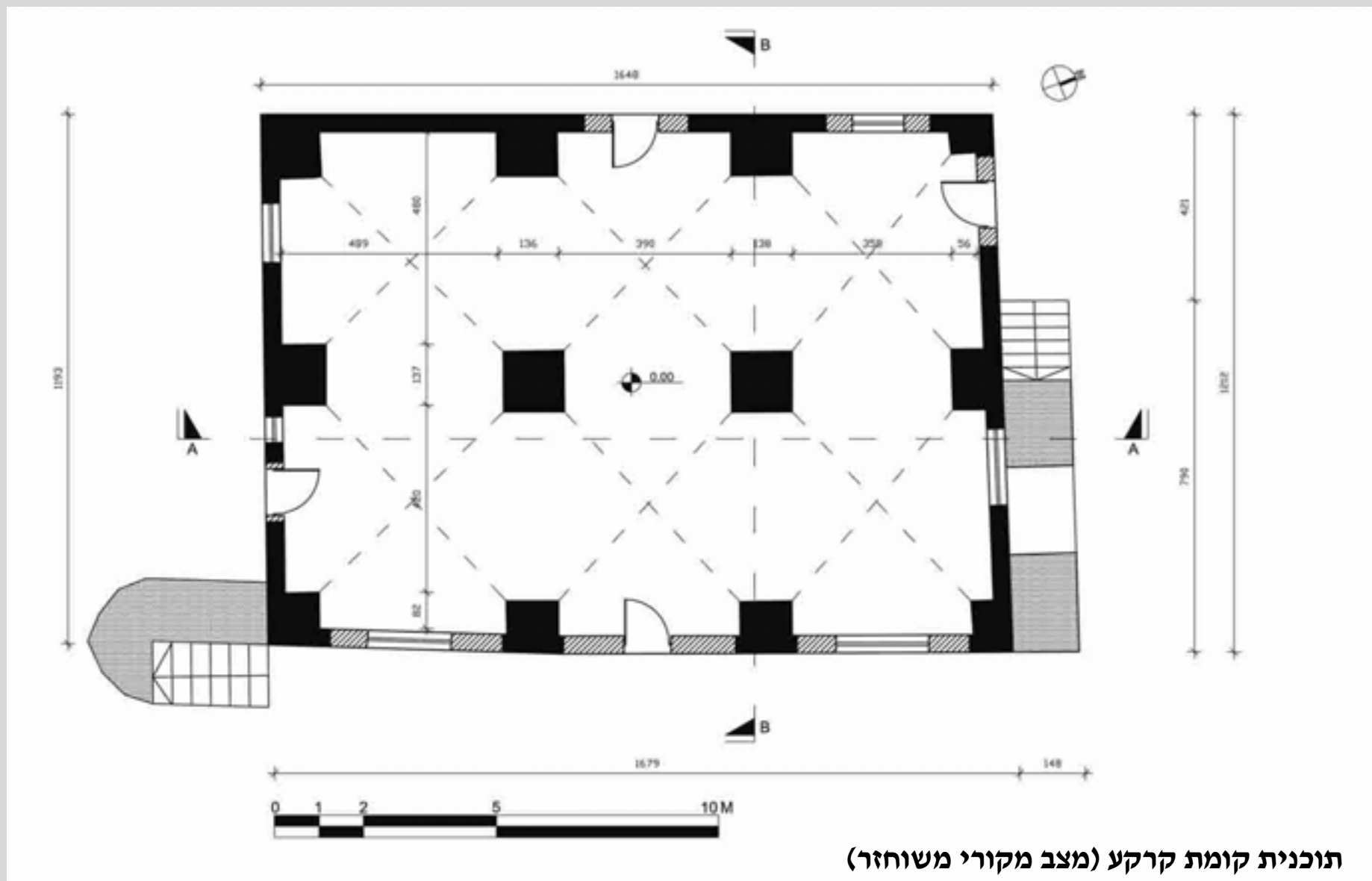

שלב ב' – מתחם מבנים, באר ובריכה אחת

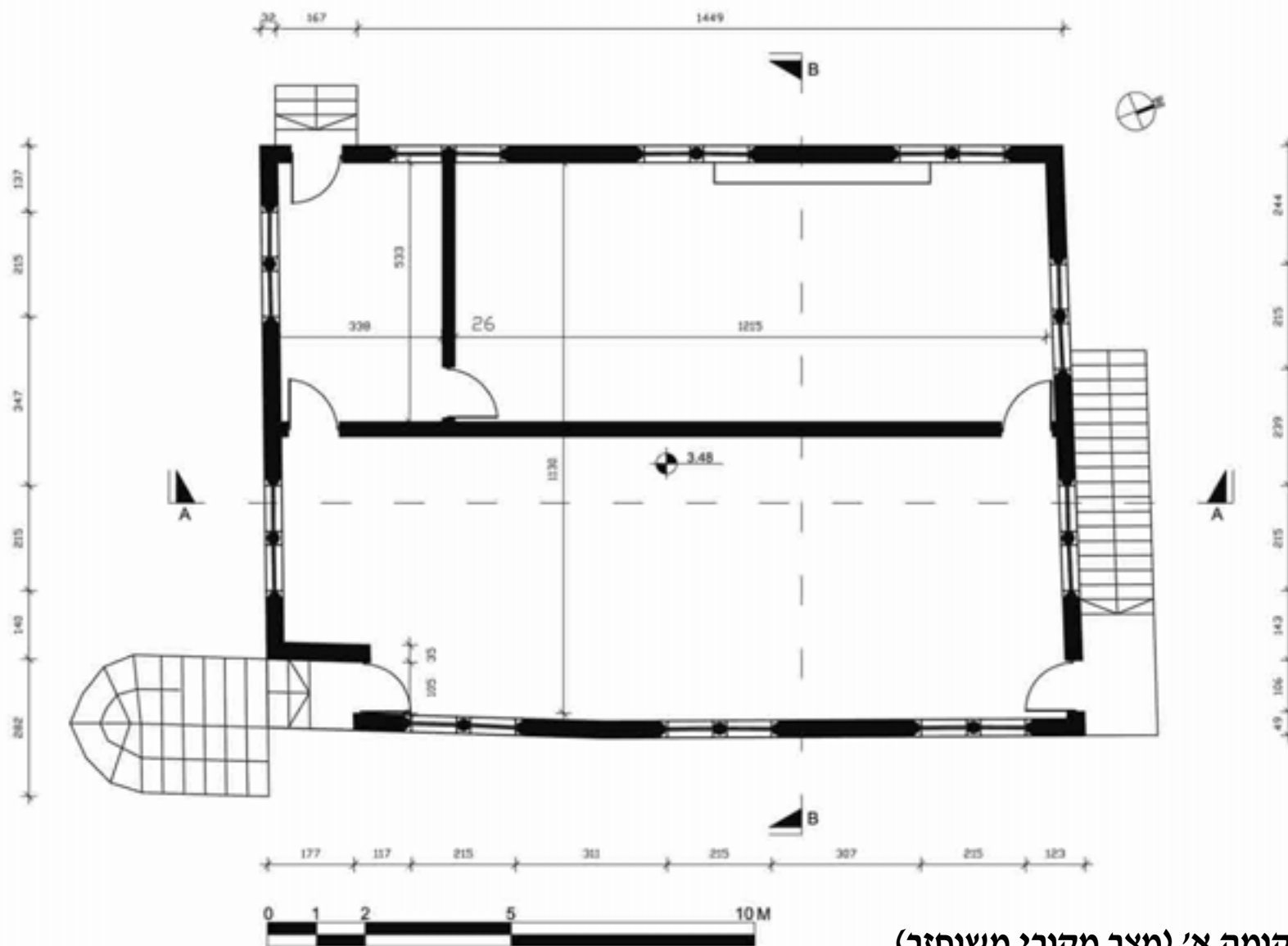
בתצלום האויר הראשון ביותר שקיים בידינו נראה המבנה המרכזי על שתי קומות וכן שני מבנים נוספים בחלקו המזרחי של המתחם. זאת בנוסף לבאר ולבריכה של שלב א'.

שלב ב' – מתחם מבנים, באר ובריכה אחת

שלב ב' – מתחם מבנים, באר ובריכה אחת

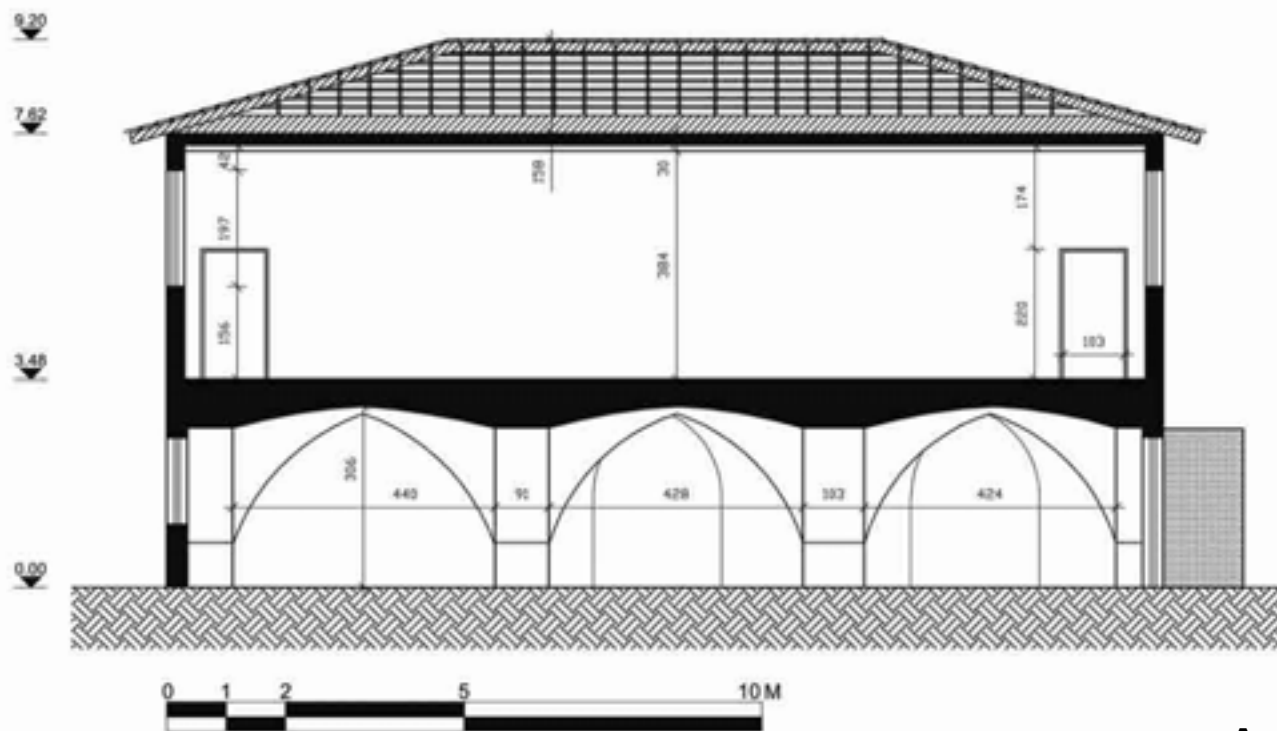

תוכנית קומה א' (מצב מקורי משוחזר)

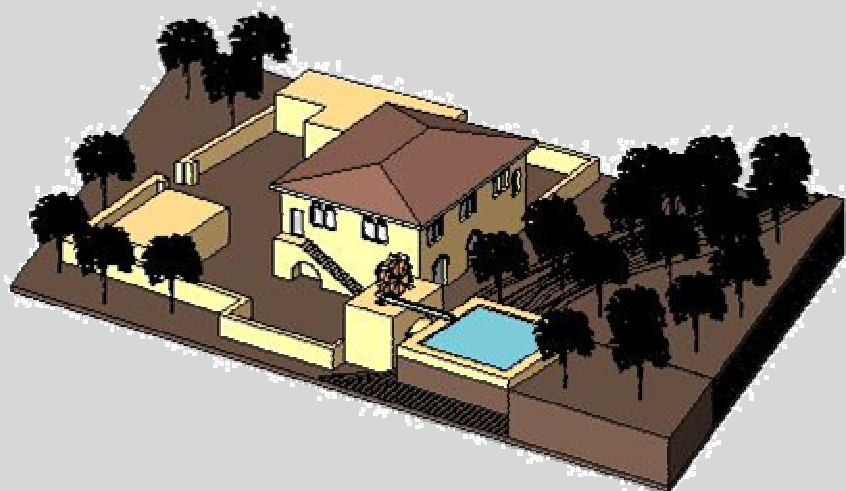

שלב ב' – מתחם מבנים, באר ובריכה אחת

המבנה המרכזי הוא מבנה עשוי אבני כורכר ודבש מחופה גג רעפים ארבעה שיפועים על גבי קונסטרוקציית עץ.

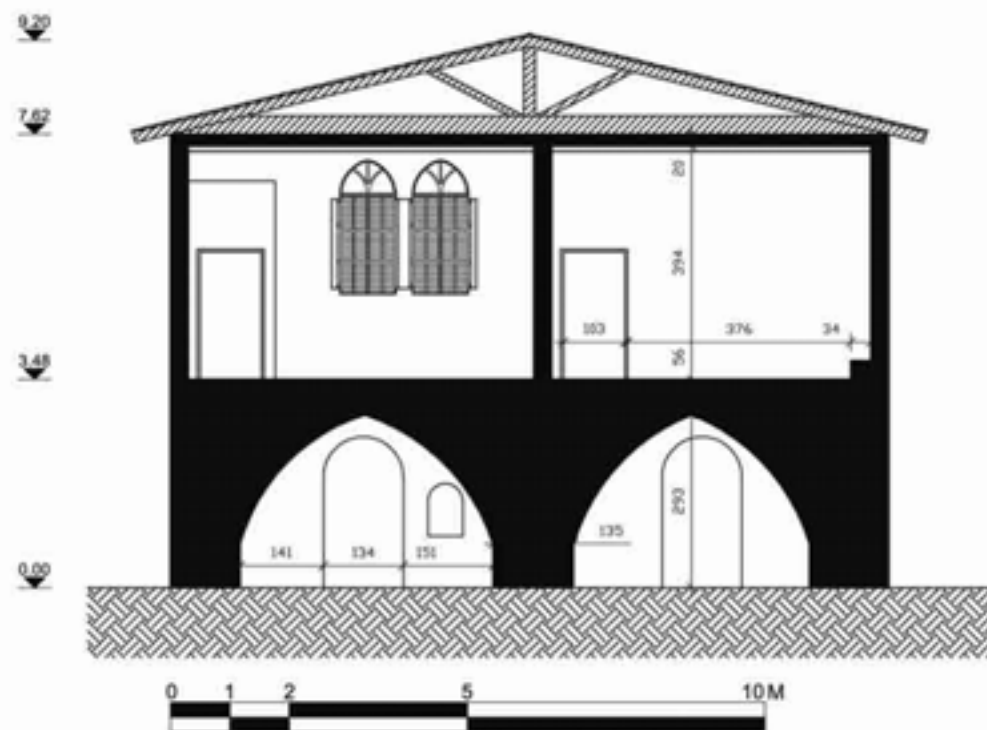

חתך A-A (מצב מקורי משוחזר)

שלב ב' – מתחם מבנים, באר ובריכה אחת

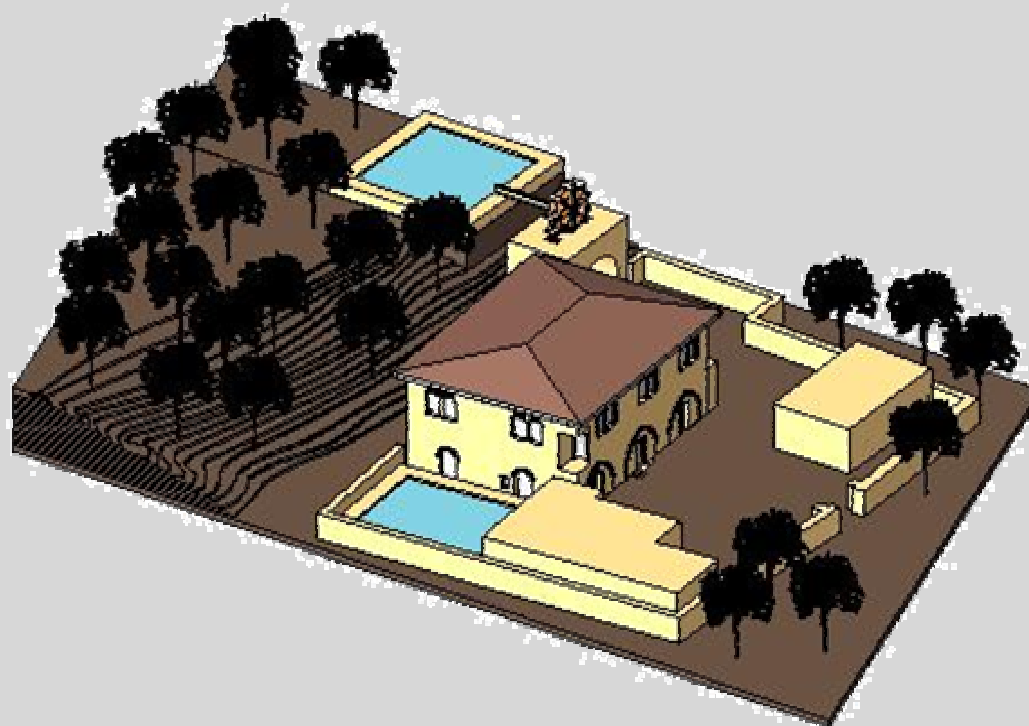
קומת הקרקע של המבנה המרכזי בנויה מקמרונות מוצלבים. שיטת הבניה היא של קירות נושאים בעובי של כ-30-40 ס"מ.

חתך B-B (מצב מקורי משוחזר)

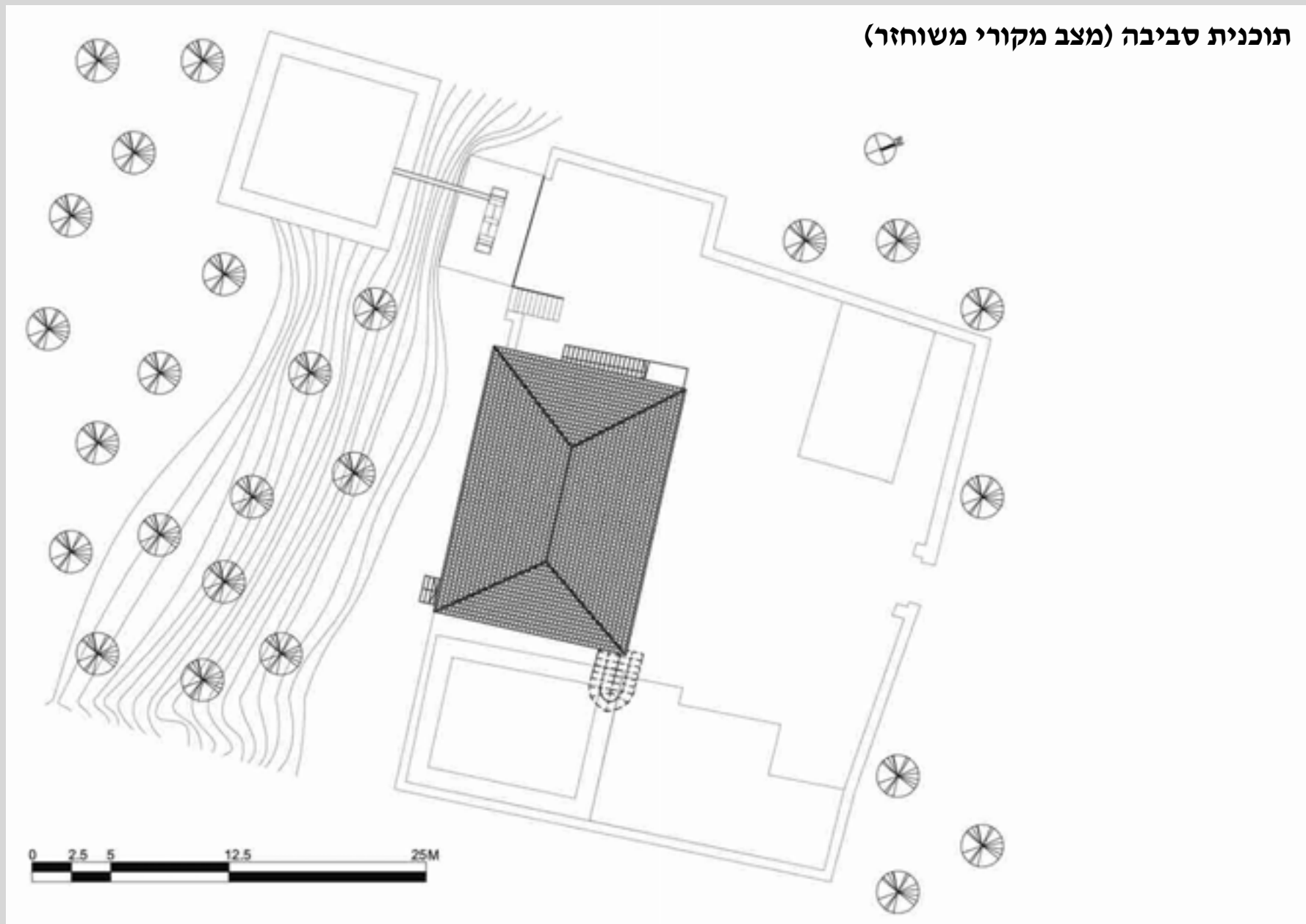
שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

בתצלומי אוויר ותוכניות משנות ה-40 נראה כי במתחם שתי בריכות – הצפונית שהיא המוקדמת יותר והדרומית שהיא המאוחרת מבין השתיים. בנוסף, מופיעה אינדיקציה ברורה באחת התוכניות מן התקופה לקיומה של באר בסמוך לבריכה הדרומית, בנוסף לבאר הצפונית המוקדמת יותר. הבאר הדרומית ממוקמת באחד המבנים בחלקו המזרחי של המתחם שהיו קיימים כבר בשלב ב'. יתכן ואחד מחללי הפנים של המבנה הוסב לבאר ברגע שהתווספה הבריכה השניה.

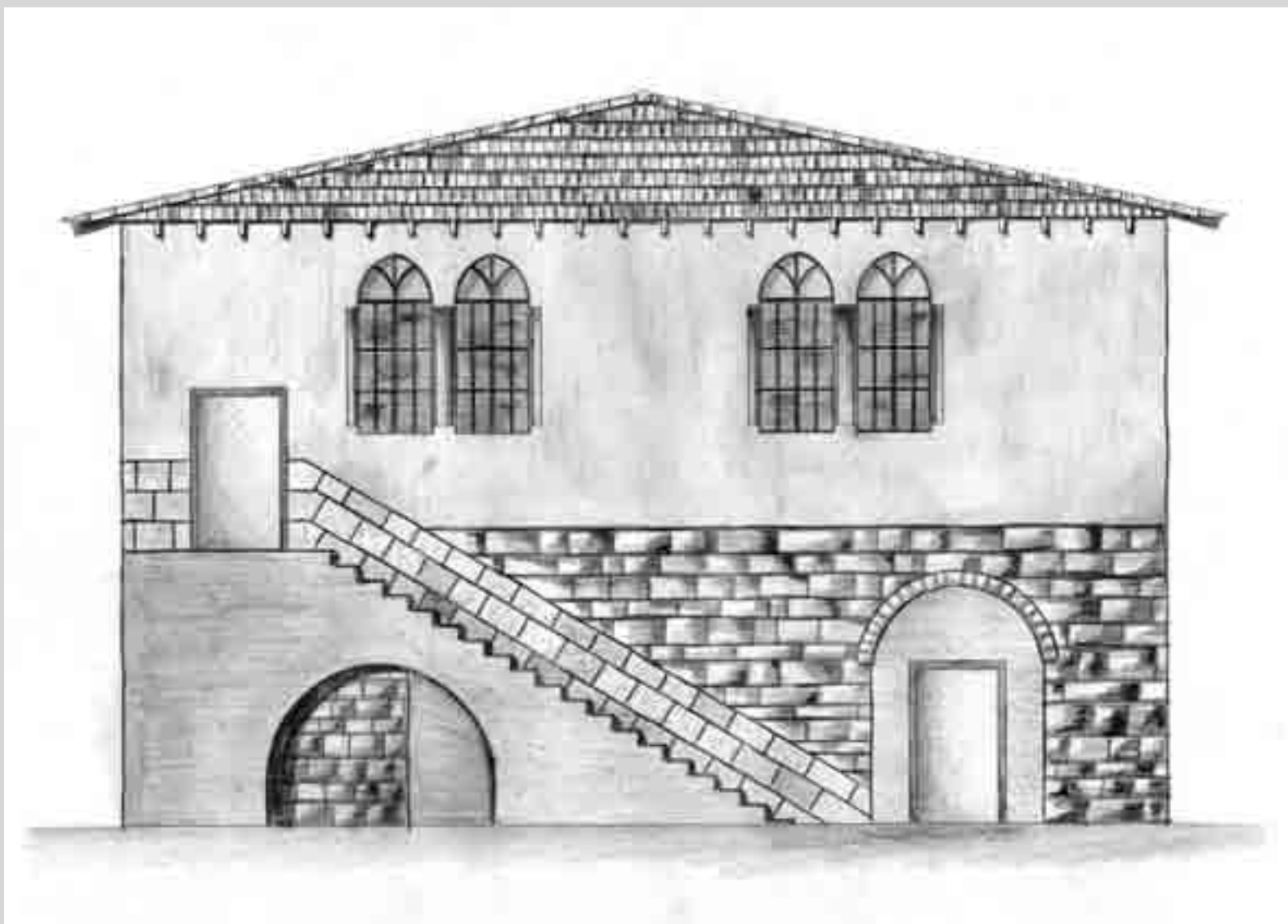
שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

תוכנית סביבה (מצב מקורי משוחזר)

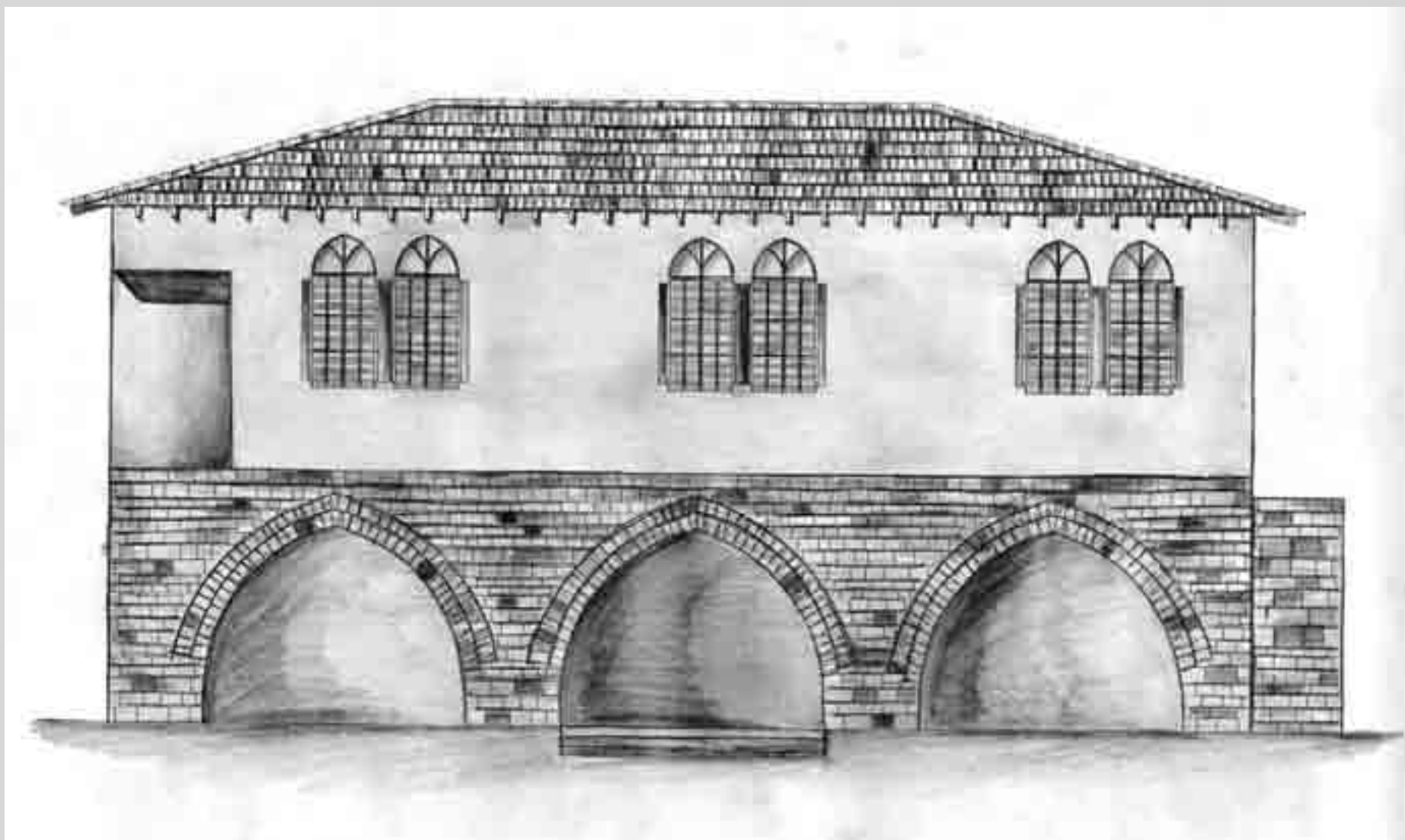
שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

חזית צפונית מקורית משוחזרת:

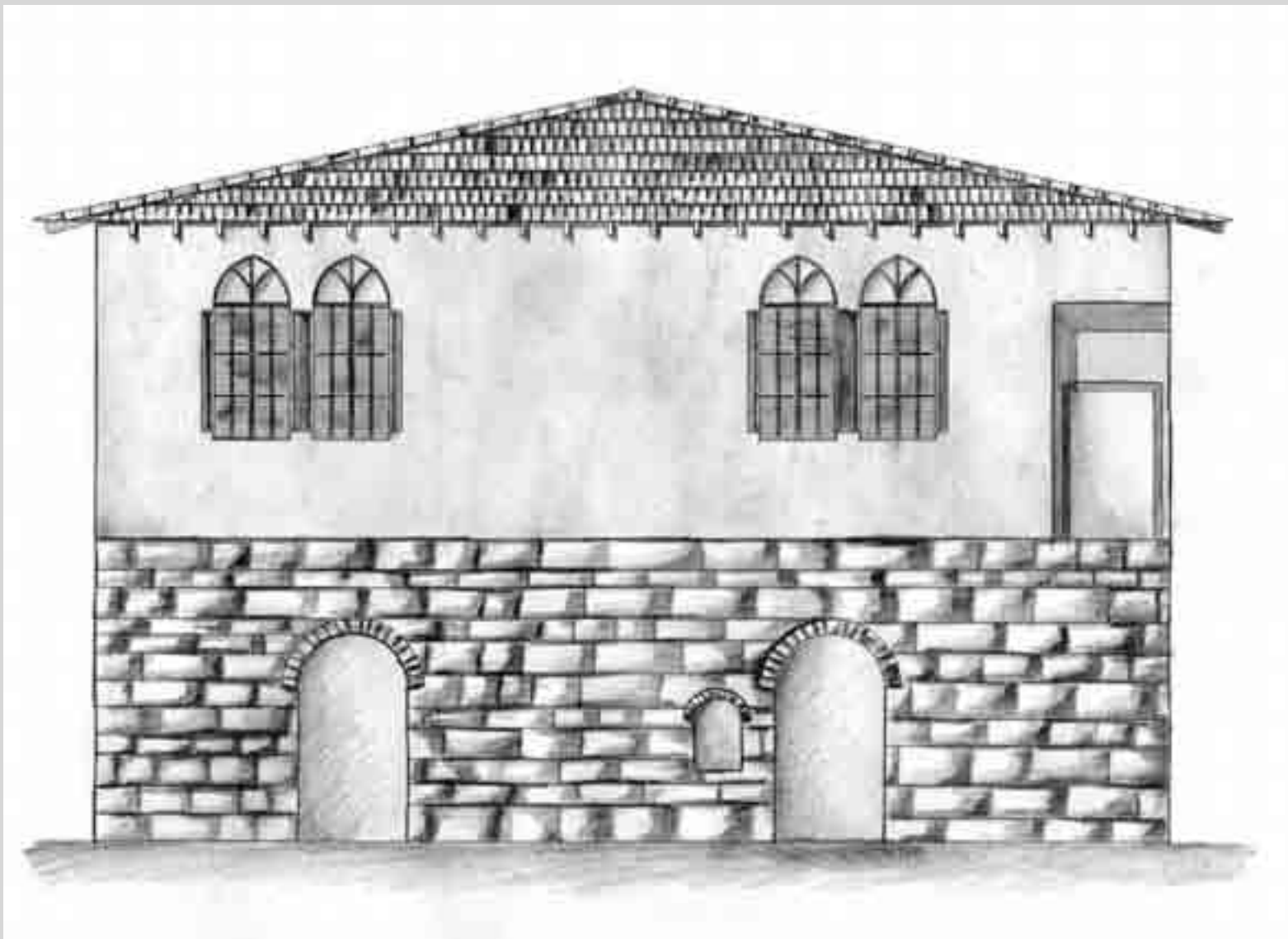
שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

חזית מזרחית מקורית משוחזרת:

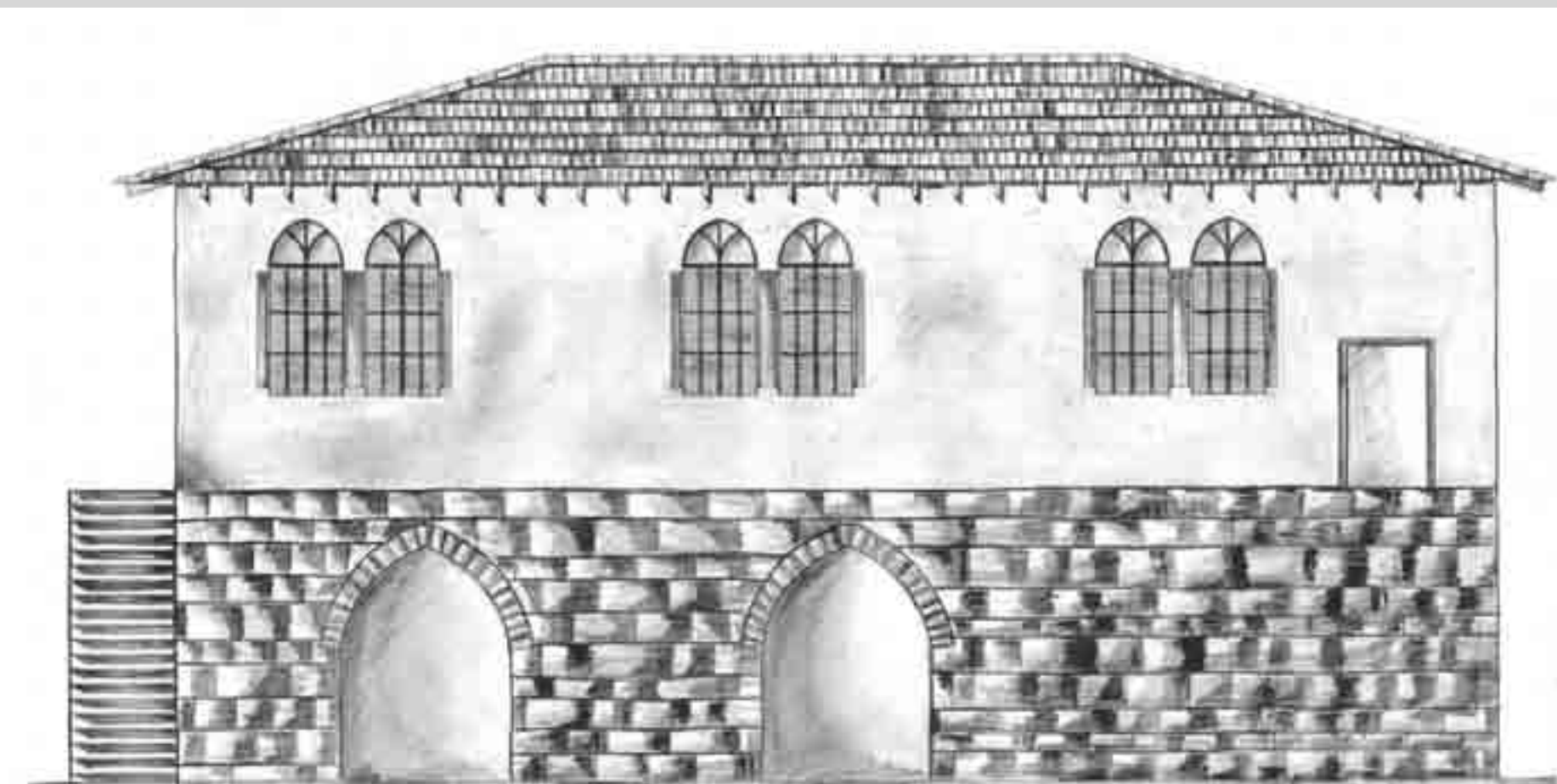
שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

חזית דרומית מקורית משוחזרת:

שלב ג' – מתחם מבנים, שתי בארות ושתי בריכות השקיה

חזית מערבית מקורית משוחזרת:

שלב ד' – הריסה

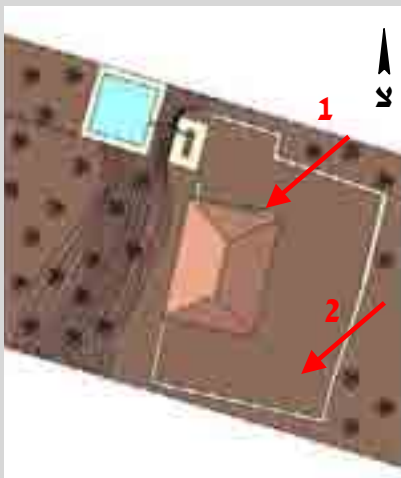
בנובמבר 1990 נהרסו בצו עיריית ת"א הקומה הראשונה של המבנה המרכזי ומבנה נוסף בחלקו הדרום-מזרחי של המתחם. מבנה זה הוא חלק ממבנה גדול יותר שהיה קיים במתחם בשלבים א'-ג' ונהרס עם השנים.

בעת ההריסה היו המבנה המרכזי והמבנה הקטן בחלק הדרום-מזרחי המבנים היחידים שנותרו במתחם.

הבריקה הצפונית נהרסה בחלקה לשם סלילת רחוב לבנדה ולסלילת כביש גישה בין המתחם ללבנדה 30. הבריקה הדרומית נהרסה אף היא וכבר בתצלומי אוויר משנות ה-40 ניכר "בור" במקום שבו היתה.

מן הבאר הצפונית נותר רק מחצית מהמבנה. בשנות ה-60 נדרשו בעלי המתחם לסתום את הבאר עם היותה מבנה מסוכן.

2

1

לצד כל תמונה בתיק התיעוד הופיעה מספר. מספר זה מייצג את מקור התמונה לפי הרשימה הבאה:

- 1 – מפות עכשוויות של ת"א מאתר עיריית ת"א – מערכת GIS
- 2 – תחנת הרכבת ביפו, שנת 1929 – מאתר ויקיפדיה – הערך מסילת הברזל יפו-ירושלים
- 3 – מפות היסטוריות ותצלומי אוויר היסטוריים ממחלקת המפות בחוג לגיאוגרפיה, אוניברסיטת ת"א (תודה רבה לצביקה על העזרה!)
- 4 – נוה שאנן בשנות השלושים, תמונה מהמאמר של א. סמסונוב, כך נוסדה נוה שאנן, הקבלן והבונה, גיליון מס. 140 (מתוך הארכיון העירוני של ת"א)
- 5 – תצלום אוויר גרמני, 1918, מתוך: תל אביב בתצלומים: העשור הראשון 1909-1918, מוזיאון ארץ ישראל, תל אביב
- 6 – תוכניות ומסמכים היסטוריים מתיקי הבניין של לבנדה 22, 24 ו-26 מתוך גנזך מינהל ההנדסה של עיריית ת"א
- 7 – תיק מבנה מסוכן מגנזך מינהל ההנדסה של עיריית ת"א
- 8 – תצלום של מבנה בנוה שאנן משנת 1929, הצלם הוא צבי אורון, מקור התמונה במחלקת התצלומים של הארכיון הציוני בירושלים
- 9 – תצלומים של כותבי תיק התיעוד, צולמו בין החודשים מרץ ליוני 2007.
- 10 – כתבה מתוך ידיעות עיריית ת"א של שנת 1948, מהארכיון העירוני של ת"א
- 11 – תב"ע היסטורית 73 פרדס סמרה מתוך גנזך התב"ע במינהל ההנדסה של עיריית ת"א
- 12 – מסמך אודות הבעלים של המתחם מתוך תיק שומה ללבנדה 24, מתוך הארכיון העירוני של ת"א

- החוג לגיאוגרפיה, אוניברסיטת ת"א:

מחלקת המפות: מפות ותצלומי אוויר היסטוריים

- הארכיון הציוני המרכזי בירושלים:

מחלקת המפות

מחלקת התצלומים

- מינהל ההנדסה של עיריית ת"א:

תיקי הבניין של לבנדה 22, 24 ו-26 מן הגנזך הטכני

תוכניות בניין עיר מגנזך התב"ע

- הארכיון העירוני של עיריית ת"א:

תיק שומה של לבנדה 24

תיקים היסטוריים של יעקב פרמן על נווה שאנן

ידיעות עיריית ת"א משנים 1936-37 ו-1943-48

א. סמסונוב, "כך נוסדה נוה שאנן", הקבלן והבונה, גיליון מס. 140

- אתר האינטרנט של עיריית ת"א – מערכת GIS:

מפות ותצלומי אוויר עכשוויים

- לשכת רשם המקרקעין בת"א:

נסחי טאבו היסטוריים

- רות קרק, יפו 1917-1799, הוצאת יד יצחק בן צבי, ירושלים 1985

- שרון רוטברד, עיר לבנה עיר שחורה, הוצאת בבל, תל אביב 2005